http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

1¾111«11111111©Ŗ1Y———————————————————————————‰———————————————————————————‰
———————————————————————————‰———————————————————————————‰—————————————————————————
———————————————————————————1111111111111111111111111111111111111111111111111111
1111111111111111¨———————————————————————————1111111111111111111111111111111 9

interviu
Stasys Keidūnas

Beržinis: Nu, o paskui prašysim apie karo metus.
Sūnus: Brolį ten paliko su seseria, jis išėjo. Aš jums galiu papasakoti.
Beržinis: Nereikia, tegul jis papasakoja. Mes laiko turim.
Keidūnas: Aš kaip jau pasistačiau čia, tai jau apie 60 metų, daugiau...

B: Prašom pasakyti jūsų vardą, pavardę.
K: Tai mano pavardę tuoj turbūt pusė Vilniaus žinos. Visi...
B:Pasakykit.
K:Keidūnas Stasys, Stasio.
B:Kada gimėt?
K:Aš gimęs dvyliktais metais tryliktą lapkričio. Tai man dabar aštuoniasdešimt šešti. Aštuoniasdešimt šeši metai man jau.
B:O kur gimėt?
K:Ką?
B:Kur gimėt?
K:Merkinėj, Alytaus rajonas., kaip anksčiau. Tai tik dabar, per šitą karą, pas mus rajonai ir viskas. O pirmiau tik ALytaus rajonas buvo. Va taip.
B:Tai jūsų šeima kaip skaitėsi: ar miestelio gyventojai, ar kaimo?
K:Miestelio. Miestelio.
B:Žemės nedaug turėjot? Kiek žemės?
K:3 su puse hektaro žemės.
B:Prie namo?
K:Viso. Viso žemės buvo tiek.
B:Tai ką darydavot toj žemėj? Ką sodindavot?
K:Samdydavau žmo... Arklį, 2 karves ir arklį laikėm. Samdydavom - žmogus dirbo. Mokėdavom jam po 4, po 5 litus į dieną. O taip. O šitą... Mums - mes 3 broliai ir sesuo - kaip išimi tinklus pavasarį ryte (dar tamsoka, kai pradedam imti) - kiek ten žvejų, matėt ant buomo, o gal nematėt, tai paskiau išimi žuvis, ir kol tuos tinklus padžiauni - o padaryta padžiauti, kluoniukai sukalti - tai iki dvyliktos buvai nevalgęs pusryčių! Žuvis išimi iš tinklo, suleidi baržon, kad jos gyvos būtų. Nu. Nuo ketvirtadienio iki ketvirtadienio būdavo. Bo (=nes) ketvirtadienį arba veždavom į Kauną - tai reikia, kad gyvos, tai statinės - sunkvežimį pasamdom, čia gal 4 žmonės buvom, pasamdom ir vienas dvi statines, kitas tris, vienas vieną statinę. Ir mokėdavom 17 litų uš statinę, kurią nuveža. O statinėj būna 100 - 150 kilogramų, daugiau negalima buvo. Vo taip. O paskiau visaip... Kaip turėjom su Černu, tuo žydeliu - tai jis pas mane atvažiuodavo pats. Man buvo lengviau. Jis mokėdavo... Bo čia kai supirkdavo - bo čia kurie irgi Nemuną išnuomavę buvo - tai jiems kuo daugiau... Jie žuvies nuveža į Kauną - jiems geriau. Didesnė, didesnė suma pinigų. JIe mokėdavo tik du ir pusę lito už kilogramą. O tas Černas pas mane atvažiuodavo, ir su juo draugavau, kol bombardavo Merkinė, ir viskas pasibaigė.
B:Tai kas buvo tas Černas? Apie tą Černą papasakokit. Kaip jo vardas buvo?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Tik pavardė Černas. O vardo nežinau. Tai aš jau kaip su juo draugavau ilgai, ir jis atvažiuodavo su keleivine mašina, atvažiuodavo. Tai vieną kartą atvežė bonką degtinės. Tai aš tuojaus užkąsti ir ką, sakau: ponas Černas, ką užkąsti jums duoti? Žinot, kaip pas mus pirmiau buvo katalikų tikėjimas - vienas, žydelių buvo kitas. Tai aš sakau: užkąsti sūrio, sviesto - tai čia tik ką! čia tik pusryčiams valgyti. O prie degtinės tai reikia biškį stipresnio. Tai, sakau, va šitą kokį spirgį (=keptą lašinį, kiaulieną) valgysi nusisukęs? "Viską valgau, tik dviejų dalykų nevalgau: dešimt centimetrų vinių ir muilo. O taip viską valgau". Tai juokėmės su juos. Išgerdavom bonką. Atsverdavom žuvį, sumoka ir važiuoja. Ir vėl ketvirtadienį jis va taip. Tai mes... Ir kada pradėjo bombarduoti Merkinę, dar su juo draugavau. Tai mano yra kur ten yra... Ką daviau vežtis, tai pyko, ir jisai jau žemėn... Sušaudė, žinot. Kai bombardavo Merkinę, tai, kai užėjo vokiečiai, šitie neilgai... Tai kiek čia gyvenau MErkinėj, turėjau 20 kaimynų, visų pavardes - viską žinau! Kai aš buvau dar mažas, tai ateina prašyti laiško atplėšti, paimu atplėšiu. Jūs žinot: kiekvienos religijos tikėjimas skirtingas. Va taip. Pas mane šeštadieniais ateidavo jaunimo: 4 vyrukai, 4 merginos. Turėjau ten, kur gyvenau, tai turėjau 4 valtis. Tai jie imdavo iš manęs valtį ir degtinės. Prašom spirgių, sako. Tai jie nuplaukia du kilometrus. Ten toks miškelis, ir jie šeštadienį iki pačio pavakario. Jie ten su gitarom ir groja, ir geria. O taip tai kas šeštadienį jiems! Tokia chebra jau pas mane buvo. Tai sako... O vienas žydelis tai mano čia... tai buvo šaulys. Organizacijoj...
B: Kaip jo vardas ir pavardė?
K:Pavardė... Palaukit, tuojau prisiminsiu. Jie turėjo geležies parduotuvę. Tuoj prisiminsiu aš. Tokius visus žinojau pavardes, viso miestelio žinojau pavardes. Bet dabar kokių 20, tai dar galvoje pas mane yra.
B: O ta chebra, kuri ateidavo ir paskui plaukdavo su valtim? Prisiminkit, ką prisimenta iš vardų?
K:Tų pavardžių aš pas juos neklausiau - jaunimas, žinot. BEt va, mano visi pažįstami. Tėvai, tai žinau. Kadaišis, Zelikas, Kubickas, Vaišteinas, Gordonas, Bekeris, šita... Odincovas. Tai mano... Laznikas. Tai vis mano... tai jų vaikai ateidavo, bet kuris tas buvo, tai jau aš nežinau.
B: Ar kodėl jūs sakote, kad reikėdavo laišką atplėšti?
K:Ką?
B:Laišką atplėšti reikėdavo.
K:Kada tikėjimas... Aš turiu pasakyti: kada buvau jaunas, tai aš dirbau pas vieną kitą... Ateidavo prašyti. Mano mama gyveno labai vargingai, tėvelis sušaudytas, visi vaikai maži. Ir pečių kūrenti reikėjo. Žydeliui, kitaip sakant, negalima, kada šabas - baigta. Penktadienį žuvis paėmė, šeštadienį jie laiško neatplėšdavo. O tai tikėjimas buvo! Tai sakau dabar: jei dabar pas mus būtų, šitoj santvarkoj, ką gyvenau prie žydelių, tai mes gyventume auksiniai, mes gyventume. Čia netoli kepykla buvo, čia netoli kepykla buvo. Pas Kubicką nueidavau batelių, nueidavo 2 broliai, sesuo, mama. Kubickas atneša 30 porų batelių. Jis turėjo sūnų ir dukra. Dukrą paėmė amerikonas, atvažiavęs iš AMerikos. Jis turėjo vieną teisę - nuvežti vienąžmogų. Tai jis paėmė Kubicko dukrą. O sūnus apsivedė su Vaišteino dukra. Čia sušaudė. Bekerį turėjau... dviratį buvau paėmęs. Seseriai auskarus auksinius... Nueiti... Kubickas atnešdavo 30 porų batelių. O taip va. Čia parduotuvė, o čia jis gyveno. Atidarė duris, atnešė 30 porų ir matuoja šitą porą, šitą porą, šitą porą. Knygon parašo

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

- pinigų nereikia. Kada turėsi - po biškį atneši. Atneši atneši. O šitas... būdavo... Per karą aš buvau pas Klibanskį. Klibanskio šeima čia sušaudyta, o jisai, kai bombardavo Merkinę, tai jisai su kareiviais pabėgo į Rusiją. Ir grįžo dabar Klibanskis - o jis turėjo medžiagų parduotuvę. Tai buvau susitikęs, kalbėjau su juo - ir prie Klaipėdos žuvo. Klaipėdoj jam dabar... Jį į frontą paėmė, žinot kaip. Jis kaip grįžo su rusais, jis čia... Jo namas buvo subombarduotas, iš plytų, baltų plytų mūrytas. Tai Klaipėdoj žuvo... Klaipėdą vadavo. Tai mano čia toks kaimynas Lukošiūnas, toks, ir Klibanskis. Tai, kai būnu Klaipėdoje (mano dukra ten gyvena), nueinu ten ant paminklo paskaitau. AŠ visur jau esu buvęs. Tai aš visur žiūriu... Aš dirbau 40-tais metais, kaip jau rusai užėjo, tai prie garlaivių. Garlaiviai ėjo: Kaunas - ką šitas,... kaip čia...
B:Aukščiau Kauno, žemiau Kauno?
K:Ne ne, va...
B:Druskininkai?
K:Va Rusijoje... Belarusijoj...
B:Gardinas? Gardinas.
K:Į Gardiną. Tai kaip aš dirbau, vokiečiai užėjo, tada jie neleido nieko. Tai kur buvo subombarduota,: kur buvo apdegę tie laivai, tai nuplukdėm viską į Kauną. Tai gal 8 žmonės ir mūsų viršininkas. Tai nuo to grįžau, tai tada jau perėjau statybon dirbti. Vo taip.
B:O dar apie tą Černą baikit pasakoti. Tai prasidėjo karas, o jisai Kaune gyveno?Ar Merkinėje?
K:Kas?
B:Šitas Černas.
K:Kaune. Kaune. Jei MErkinėj, tai jam čia nebūtų biznio.
B:O jūs ką nors žinot apie jo likimą, kaip jam susiklostė gyvenimas?
K:ką ?
B:Tam Černui.
K:SUšaudė. ŽInot, kaip jau... Kaip rinko... Pas mus, pas mus tai tų, kur šaudė, buvo virš 50. O vadovų tai buvo 4. Tai jie - vienas vieną gatvę turėjo, šita, tų eilinių... Tai vieną gatvę suvesti į sinagogą. Kitas viršininkas - tą gatvę, tą surinkti. Tai 4 vadovai taip surinko tuos visus žydelius. O paskui tie vadovai [tą], kur gerai gyveno, tai veda jį į namus. Pistoletą - "pinigus, duok čia, auksinius". Ir šitaip jie prisigriebė! - kad jūs neklauskit. Keturi. Tai trys pabėgę Amerikoj: Valiukas, Matulaitis ir Pinkevičius Petras. O Gaidys - vienas čia. Jis ar buvo 10 metų išvežtas. Ir atbuvo, ir grįžo. Pusę metų pabuvo čia ir numirė.
B: Valiukas, Matulaitis, Pinkevičius. Dabar vardus pasakykit: kaip Valiuko vardas?
K:Valiuko vardo nežinau, bo labai žiaurus buvo, tai aš su juo... Jis mokytojas buvo. Valiukas. Ir Matulaitis irgi mokytojas. Gaidys buvo raštininkas. O Pinkevičius buvo darbininkas.
B:O Gaidžio vardas kaip?
K:Gaidžio buvo Jonas. O Pinkevičiaus buvo Petras. O šitų dviejų labai... Aš su jaisnesugyvenau, jie labai žiaurūs buvo. Tai jie visus tuos žydelius, kai suvedė, tai 3 paras laikė. Nešiau aš valgyti. Koževnikas, Lipas, Sova, Zelikas ir Aizekas Landas. Tėvo, žmonos nežinau vardo. Tai 2 dukras Zelikas vedėsi su žmona, ir pats... Tai aš pas juos labai daug dirbęs. Jisai dirbo odas. Jisai dirbtuvę turėjo... odas....
B:Zelikas.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K: Koževnikas (=odos apdirbėjas). Koževnikas. O taip. Tai jie mane... Sakau, kol buvau jaunas, tai jie mane daugiausia prašo. Tai vienas kaimynas žydelis prašo rūgštynių pririnkti, tai nueinu į pievas, prirenku rūgštynių. Kitas prašo pečių užkurti, bo jie nieko... O kai, tiesa dar, numiršta, tai va, kokokia buvo religija... Kai numiršta kas ten bebbūtų, tai buvo 12 žydelių, kurie meldėsi ir 12 dienų nieko dirbti negalima, alei nieko.
B:Po mirties, taip?
K:NU. Kaip jau miršta kas nors: ar sūnus, ar duktė, ar žmona, ar vyras, tai ta šeima visas 10 dienų nieko nedirba tik meldžiasi. Ten 12 asmenų, 12 asmenų. Aš nueinu ten - rašo: malkų pakapoti, užkurti pečių. Aš nueidavo. Duoda man valgyti ir sako: nešk, gal brolis dar nevalgęs. Tada motina vargingai gyveno, tėvo - vyro neturėjo,tai šabasuvką duodavo. Tokios bulkos buvo, šabasuvkom vadindavo. Nešk, sako, dar broliui valgyti. Motina, sako, gal dar nevalgiusi. O šitaip. Pas žydelius bulvės kaip levo (=liūto). Bulves kasė, ravėjo. Lysvės - mama mano. Va taip. Ai jau padėtas...
B:Mes paskui parodysim. Pasidėsim. Kokie dar buvo žydų papročiai: vestuvės kokios buvo?
K: Vestuvės tai linksmos buvo. Buvau gal dviejose vestuvėse. Puslitris degtinės - tai ant 20 žmonių! Ir tą puslitrį... Jie daugiausia saldumynus, tortus, visokius keptus sausainius. O iš mėsiško pas juos labai nebūdavo. O, tiesa, kai jau per Velykas, tai visuomet visi kaimynai žino, kad man negerai. Tai ateina - ir žuvies Velykoms! O paskui jie man atnešdavo macų per Velykas, kada švenčia visą savaitę. Velykos - visą savaitę švenčia! Tai atneša tų prastesnių macų ir tų storesnių, kur ant kiaušinių buvo. Dviejų rūšių atnešdavo. Visuomet atnešdavo. Ten gyvenau - čia miestas buvo, čia buvo namas prie namo. Dabar nei trečdalio nėra namų tiek, kiek anksčiau.
B:Kiek buvo MErkinėj sinagogų?
K:Ką?
B:Kiek buvo Merkinėj sinagogų?
K:Tai sunku pasakyti. Bet gyventojų pagal tuos davinius, kaip jau ten, ant paminklo parašyta, tai gal neteisingai.
B:Pagal tuos nužudytus?
K:Nužudytus. Bo išvežė daug ... Daug išvežė į Alytų. Pirmiausia pradėjo - kas turi arklius, tai seniūnas ateina ir sako: rytoj važiuosi į Alytų.
B:Lietuviams?
K:Žmogui: turėsi... atvažiuosi prie apylinkės (=valdžios namo).
B:Kas buvo seniūnas?
K:Jasionis. Jasionis. Jisai irgi šaudė. Kurie dirbo, vokiečiams... Kada vokietys užėjo, tai visi, kurie čia dirbo, nei vienas nėjo... buvo namuose visi ... varė žydelius, šaudė.
B:Sakot: prie vokiečių dirbo. Ką jie dirbo prie vokiečių?
K:Kas?
B:Sakot: tie, kurie varė žydelius, dirbo prie vokiečių.
K:Jie buvo tokia brigada didelė. Ir juos vokietys aprengė juodais rūbais. Visi juodais rūbais. Smogikų rūbais. Tai jie buvo sargyba ant tilto, kad nesusprogdintų - vienas dalykas. O kiti - staliai, mokytojai. Tie, kurie... siuvėjai - susitarta(?), tai tie dirbo savo darbą. O kai reikėjo varyti žydelius, tai tąsyk visus perėjo policininkas. Ir visus: rytoj susirinkti! Ir susirinko visi. O ten du liko, kurie sargyboje. Vienas vienam gale stovi, kitas kitam. Tai kaip šaudė, tai visus ten, juodais rūbais, rinko. Kur načalnikas (=vadas) paskyrė tą gatvę surinkti, tai 4

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

ar 5 renka vieną gatvė - varo žydelius. Tai dar buvo tokių, kurie davė paimti valgyti, o kiti... Nuvaryti - paskui atlupa (=atima iš žydų) ir pasiima. Ir namo tįsiasi. Tai aš sakai - ir daug žmonių sakė - kaip dabar jie tįsia, o kaip juos veš! Tai kas tada tįs jų daiktus? Taip ir buvo. Kai vežė į Sibirių, tai grįžo 5 atbuvę.
B:kas grįžo?
K:Po 10 metų atsėdėję.
B:Kas tokie grįžo, tėvuk?
K:Jurkevičius grįžo. Jis gyvena Vilniuje.
B:Kaip jo vardas?
K:Vincas.
B:Vincas.
K:Jurkevičius iš Plioplių kaimo. Paskui Kierys Adolfas grįžo. Kierys Adolfas grįžo. Gaidys grįžo. Jonas, tas, načalnikas, kur varinėti - tas grįžo.
B: Trys.
K:Aš buvau apskaitęs - 5 ar 6. Baliūnas grįžo.
B:Baliūnas?
K: Baliūnas.
B:Kaip jo vardas?
K: Adolfas. Tai miręs jau. Gaidys miręs, ir Kierys turbūt miręs, ir Baliūnas miręs. Baliūnas - jau kokie 8 metai kaip miręs. Kas palauk?
B:Baliūnas, Jurkevičius, Kierys...
K:Ką?
B:Sakėt: Baliūnas, Jurkevičius, Kierys ir Gaidys. O kas penktas?
K:Dar dar dar... Kada tų pavardžių pas mane milijonai galvoj. O kiek laiko prisideda? Palaukit, kas čia dar grįžo? A - Pinkevičius Morkus, to Petro, kur žudikų načalnikas buvo, jaunesnysis brolis...
B: O brolio vardas kaip?
K:Morkus.
B:Morkus.
K:Nuskendo. Užėjo galvon (?)...
B:Sakėt, kad kiekvienas varė vieną kokią gatvę.
K:Taip.
B:Kuris iš jų kokią gatvę varė?
K:O tai aš, matot, nestovėjau mieste, bo kada varė, mieste nė vieno žmogaus nebuvo. Uždrausta. Nei važinėjimo, nei vaikščiojimo - nieko. Tiktai aš, kai nešiau valgyti, tai aš nešiau - rabinas čia netoli gyveno, tai žmona atbėga ir prašo. Tai ką gi galėjau valgyti nešti? Nežinojau, ką valgys, kai anksčiau buvo tokia religija, kad negalima mėsos valgyti tokios. Tai aš iššutinau prausiamą bliūdą bulvių ir ąsotį pieno. Ir nešu. Tai kaip nešu, tai ateini, tai su šautuvu, tai neleidžia net kalbėti su jais. Tai tik sakai, kad koževniką pašaukit man. Tai rėkia rėkia, kaip... Tai atsiranda jų prie durų daug. Žiūri kiekvienas : gal man, gal man neša. Vo taip. Tai kuris kokioj gatvėj - tai šitai, užtat, kad mieste... O kai varė, tai mes gulėjom ten ant kranto. O tokiu krantu. O to miško, kur sušaudė, nebuvo nė vieno medelio. Aš, kai apsivedžiau penkiasdešimtais metais, tai penkiasdešimt ketvirtais ar šeštais metais sodino tą mišką, kur dabar sušaudyta. Tai visas sodintas - dar 50 metų neturi, dar 40 metų tiktai gal be kelių... Tai miškas. Kai varydavo, iškart varydavo po penkis šešis šimtus. Po keturis už rankų...
B:Sėskit sėskit...
K:Už rankų, už rankų susiėmę, ir galvas - žemyn žiūrėti. Kuris tik pakelia galvą, buože - bum! Bo su šautuvais - ne su automatais, o tik su

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

šautuvais varė. O taip. Matot, kaip buvo. Tai va, kai žiūrėjom... tai, kai nuvedė ant tos lygumos... Kai nuvedė, tai 50-60, tai juos ne guldo, o paima nuo tos vietos ir varo į duobes. O šitie guli. Kuris tik pakelia galvą, tai buože! O mes galvas iš po kranto - pažiūrim ir vėl leidžiam galvą. Miško tai nebuvo. Krantas buvo. Ten dar buvo apkasai, iškasti vokiečių, Kaip tiktai vokiečiai ėjo - tai dar ano karo, kai penkioliktų metų karas buvo, tai dar apkasų buvo, bet dirvonas. Tai paskui: tuos sušaudo - 10 minučių, tiktai: tatatata. Ateina, paima vėl kokį 80, vėl į duobes, sušaudo. Tai kiekvienoj, kur paminklas stovi, tai du varymai. Tai įsivaizduojat, kiek! Daleiskim, nuo mano namo tai iki to miško buvo kolona po 4. Tokios kolonos. Pirmiausia visus vyrus. Bet, tiesa, dar prieš šaudymą, tai surinko jaunus... jaunus į ALytų išvežė. Ar kokie 10 vežimų, ar mažiau, ar daugiau, tai šito nežinau. Bet išvežė. Bet kokius kelis žinau, kurie išvežė...
B:Tai ką išvežė?
K:Žydelius, tokius jaunus.
B:Pasakykit gal vardus, pavardes.
K: Tai dveji, kur daugiausia su jais... Kaip jisai... Chackelis ir Mejerkė. Jie pynė medžius. Tai aš prie vandens, kai jau reikia, tai šeštadienį man pasako, kai sielius supina, kur į Kauną plukdyti. O ten Kaune tą medžiagą apdirbdavo ir veždavo į Belgiją, į Angliją. Tai, kai supina tą sielį, pirmadienį turi išplaukti. Tai mane paskiria, sako: šeštadienį su kirviu - kai jau sielis supintas - kur šakos, šakos. APtašyti, kad rąstas gražiau atrodytų. Tai aš nueinu pusdieniui ir aptašau. Pirmadienį susirenka į darbą, jau man atneša pinigus. Apmoka. 5 litus, va taip.
B:Sakėt, kad šitie, kurie varinėjo žydus, kad jie buvo su juodais drabužiais aprengti.
K:Visi juodais rūbais buvo. TIk načialnikai ne.
B:Tai ar tie, kurie buvo juodai aprengti, ar jie buvo vietiniai , merkiniškiai?
K:Turiu pasakyti, kad merkiniškių čia viso yra du... penki. Vienos šeimos tėvas ir du sūnai, o kitų čia buvo 4 broliai. Tai kiti nėjo, tik 2 nuėjo. Tai išvežė juos. Ir tą, kur trise. Ogi dar... Ogi dar Janulevičiai grįžo du. Tėvas ir sūnai su šaudė. Tai tą vieną sūnų ten Sibire nukankino, o kitas... tėvas su vyresniu sūnumi grįžo. O, dar du. O prisiminiau. Kai jau kalbi, tai užeina galvon. Janulevičiai.
B:Tai kaip tėvo vardas?
K:Ką?
B:Kaip tėvo vardas, Janulevičiaus?
K:Kazys Janu...Janulevičius Kazys. Ir Jonas... Kazys, ir sūnus Janulevičius Kazys. Sūnus jaunesnis. Tą nukankino jau ten Sibiriuje.
B:O Kazys... Reiškia, Kaziai tėvas ir sūnus - ji sugrįžo, taip?
K: Sugrįžo sūnus ir tėvas.
B:Aišku. O šitie juodais drabužiais - iš kur jie buvo?
K:Turiu pasakyti: kiek šaudė, visi - visi užeiviai (=ne iš miestelio). Apart... ir tas Janulevičius su sūnais užeivis, bet jis užeivis labai senas. Jisai iš Liškiavos. Tai jisai čia žentuose buvo priėjęs, tai sugyveno šaimą: du sūnus ir dukra. O tuose namuose, kai senis išmirė ir sūnus išmirė, tai čia atsirado toks invalidas... Dukra dar gyva, apsivedė. Tai jis bažnyčioje dirba zakristijonu. Tai tam name gyvena, kur ro... Tai 7, reiškia, grįžo iš Rusijos. Janulevičiai grįžo du. O sūnus jaunesnis negrįžo.
B:O tie, kur su juodais drabužiais, kur užeiviai kur buvo, kur šaudė?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Visi, sakau, visi iš kaimų.
B:Ar jūs juos pažinot, pažinojot?
K:Visus. Pavardes visų žinau.
B:Tai pasakykit pavardes.
K:Pavardes visų žinau. Visų žinau.
B:Nu pasakykit.
K:Tai va. Tie Janulevičiai. Tai čia sąrašas labai didelis bus. Čia didelis sąrašas bus, turiu pasakyti. Bet aš turiu pasakyti: man pasirašyti negalima dar.
B:Nereikia pasirašyti.
K:Bo jeigu pasirašysiu, mane nužudys.
B:Čia ką mes filmuojam, čia ta medžiaga bus išvežta, jinai bus Amerikoje, ir niekas jos nematys.
K:Tai jūs perveskit į tą lapą ir pavardes... Čia dar neužteks šito popieriaus.
B:Nu bandykim, pradėkim.
K:Janulevičiai
B:Ar baigėsi? Baigėsi. A gerai. Tai mes juostą pakeisim.

K: Aš pats seniausias Merkinės gyventojas dabar.
B: Dar daugiau jums pasakysiu: iš visų žmonių, kuriuos Lietuvoje sutikome, jūs tikrai esate pats vyriausias tikrai kol kas gyvas.
K:Ir jų yra. Užeivių... Užeivių yra jų... Viena moteris pernai atšventė šimtą. Ir dar vieną ne taip sžniai palaidojom - 104 metų.
B: Tai dabar bandykim pasakyti šitą sąrašą, kurie šaudė.
K:Tai jūs galite ir... Ai tiesa, tuos keturis , kurie vyriausi...
B:Vadai.
K:Tai jūsų...
Operatorius: Palauk vieną sekundę.
K: Prirašykit juos.
B: Tai aš jau prirašiau: Pinkevičius, Matulaitis, Valiukas, Gaidys. Ir Janulevičiai.
K: Gaidys: Janulevičiai - užrašėte.
B: Užrašiau.
K: Gerai. Dabar galėsime rašyti.
B:Gerai. Sakykite, aš rašau.
K:Toliau aš žiūriu... Tuoj prisimint... Nu pirmiausia paimsim iš kaimo, kur gyveno kaime, o čia dirbo. Tai Bingelių kaime, tai palaukit: Stadolnikas, Stadolnikas.
B:Kaip vardas?
K: Petras.
B:Kokio kaimo?
K:Bingelių.
B:Taip. Gerai
K:Čiurlionis Jonas, BIngelių.
B:Taip.
K:Bilinskas Vaclovas, Bingelių.
B:Bilinskas?
K:Bilinskas.
B:Vaclovas.
K:Vaclovas.Šitų trijų žinau. Dabar Purplių [kaimas]: Jurkevičius, dabar Jurkevičius Vincas ir dar vienas. Dar vienas, tuoj prisiminsiu. Jie iš to kaimo tiktai du. Vienas yra, šitas... Kai tik prisiminsiu... Bo jie iš kaimo tiktai du. Nu paskiau - dar užeis man galvon, mes dar jį darašysim.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B: Tai dabar Jurkevičius Vincas - tai čia yra Purplių kaimas?
K:Purplių. Šitie - Bingelių , o čia Purplių.
B:Gerai, dabar.
K:Dabar galėsim rašyti: Merkinės. TUojaus pradėsiu. Kai pradėsiu, tuojaus sakysiu išvien. Dūda. Ai ne, pirmiausia, pirmiausia šitas, oi palaukit palaukit, pirma sakiau mokytoją. Palaukit palaukit. Nu gerai.
B:Mokytojas, tuoj pasakysiu: Matulaitis.
K:Tai šitie jau...
B:Matulaitis ir Valiukas - du mokytojai.
K: Tai dar vienas mokytojas Merkinėje: Guta... Gutauskas Vytas, mokytojas.
B:Taip.
K:Tas mokytojas. Dūda buvo lentų viršininkas. Dūda. Dabar...
B:Kaip vardas?
K:Vardų nežinau.
B:Nežinot. Gerai.
K:Nežinau. Tai va , tik pavardes. Daugiausia žinau pavardes. Visų. Dabar. Dabar bus DUdavičius. Dudavičius. Dudavičius.
B:Vardo nežinot?
K:Vardų ... šitokių, kur...
B:Gerai. Jeigu prisimenat, sakykit vardą.
K:Tik pavardes.
B:Tai čia Merkinės. O kas Dudavičius buvo, ką jis dirbo?
K:Ką?
B:Ką dirbo Dudavičius?
K:Policininkas. Petrauskas - policininkas. Petrauskas. Tuojaus, tuojaus. Aš visus taip žinau juo, taip kaip... Gutauskas, Dudavičius, Petrauskas... ŽMones žinau, o pavardes... va yra mano galvoje...
B:Nieko, nieko.
K:Žmones žinau...
B:Neskubėkit, neskubėkit. Ramiai. Jeigu ko neprisiminsit, ir gi nieko. Nu bet kiek prisiminsit.
K: A, tai čia ,

tai čia Dudavičius...
B:Dūda, Dudavičius Petrauskas, Gutauskas, Jurkevičius...
K: Gerai, gerai, tuojaus...
B:A, Jurkevičius tai čia Purplių, o dabar jūs sakot Merkinės.
K:Tuojaus, tuojau, tuojau. Šitas... ALe o tai! Nė vieno pavardės negaliu prisiminti. Ai, prisiminsiu, bet tuojaus. Savickas, Savickas.
B:Vardo nepamenat. Nepamenat vardo Savicko?
K:Tiesa, tie kur mirė... šitas jau irgi, palaukit palaukit, šitas... Maleckas - tas ne policininkas buvo vis. Maleckas.
B:Vardo neatsimenat?
K:Ką?
B:Vardo neatsimenat?
K:Nežinau.
B:Nežinote.
K:Tokių aš... su tokiais, kur... tokie, kur artimesni, tai dar susitikdavome. O tokie kaip šitie aš neturėjau jokių kalbų. Ir su jais nesusitikdavau, nieko.
B:O kas buvo Savickas?
K:Su juodais rūbais. Jis čia gyveno, atėjęs su žmona. Su juodais rūbais visi, kurie varė... Juos aprengė, aprengė šita...

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Gerai, juos aprengė juodais rūbais. Jie nuvarė, sušaudė tuos žydus, o paskui tie rūbai jiems pasiliko?
K:Jie prie tilto sargybą... pamainom tada... visiems jiems reikėjo atlyginimus mokėti. Tai va. Tai jie prie tilto kas valandą keitėsi, keitėsi...
B:Jau po žudynių?
K:Ką?
B:Jie tiltą saugojo po žudynių, ar prieš žudynes?
K:Prieš žudynes, kai tik užėjo vokietys ir pastatė juos. Užminavo tiltą vo... rusai. Ir a, SInkevičius. Rašykit, Sinkevičius, Sinkevičius. Sinkevičius.
B:Kas buvo SInkevičius? Ką jis dirbo?
K:Taip, paprastas gyventojas?
B:Kaip jo vardas ?
K:Sakau, vardų...
B:Gerai gerai.
K:Vardų nežinau, kuriuos žinau - sakau.
B:Gerai.
K:Kurie... kiek dalį jų žinau, tai tik va du... O pavardžių tai daug, oi dar daug, oi dar daug...
B: Nu prisiminkit, kiek galit, prisiminkit.
K:Palaukit, dabar aš, dabar aš...Jakubauskas Petras. Jakubauskas Petras - su šituo tai kaip draugai buvom. Jis orkestrui vadovavo. Grojo orkestre. Jį nušovė greitai. Miškiniais nušovė. Jie pasakė tik... kažkas, kad ten miškinių yra. Tai jie čia susiorganizavo gal aštuoni ir nuėjo. Tai pirmiausia tą Jakubauską ir nupylė. Va, čia gyventojas netoli. Ir nupylė jį. Ir trys miškinius nušovė. Va taip.
B: O kur Jakubauskas ėjo, kad jį nušovė? Į mišką?
K:Plikiškių kaiman jie buvo nuėję. Kažkoks žmogus pasakė, kad ten yra miškinių. Tai jie čia susiorganizavo ir nuėjo pėsti. O tie pastebėjo. Tai per langus ir pylė. Bet, žinot, jie nemokėjo gerai šaudyti. Ir Jakubauską pirmiausią ir nupylė. O kiti pabėgo. Bet 3 miškinius nušovė. 3 miškinius , tokius jaunus...
B:O kodėl Jakubauskas ėjo į tą Pilikiškių kaimą?
K:Jisai... taigi jisai su ta načalstva, kur... Jisai, jisai dirbo prie kalėjimo sargu Merkinėje, kur 3 paras sėdi. Tai jį, tai jį mobilizavo... o taip. O čia merkiniškis - jis ėjo. Čia visai gyveno.
B:Tai jis ėjo ps miškinius. Tai jisai norėjo įstoti pas miškinius?
K:Miškinius norėjo sušaudyti, paimti juos. O taigi...
B:Tai jisai stribas buvo?
K:Tai dar tąsyk, tąsyk stribų nebuvo. Stribų nebuvo. Stribai - tai kaip jau buvo sušaudyti žydai, viskas, tada jau stribų organizaciją pasidarė.
B:A, tai jis tuos partizanus nuėjo paimti.
K:Taip, taigi, kas kas taip pasakė, moteris ar kas - kad ten partizanų yra. Valgė jie ten. Mano pažįstamas vienas partizanas buvo. Ir dabar gyvas, Klaipėdoje gyvena.
B:Kas toksai?
K:Jisai buvo kontrabandų načalnikas. Tas - Gvardeičikas Lionia, Gvardeičikas, partizanas. Pabėgo. Kaip suvarė žydus, ir jį suvarė ten. Tai jisai per rūsį išlindo - ir vokietys vaikščiojo patvoriu ir sargyba - tai jis tada išlindęs žolėje per dieną gulėjo (jis man pasakojo, jis atvažiuodavo, atvažiuodavo).
B:Tai gerai. Dabar prisiminkit dar.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Aš prisiminti galėsiu. Jūs biškį palikit merkiniškius. Dabar galėsim rašyti kaimo.
B:Gerai.
K:Dabar rašysim, dabar rašysim: Česukų kaimas - Jaskelevičius, Karaciejus Petras, Karaciejus, vėl Karaciejus kitas. Kitas žmogus Karacieju- rašykite. Šitas... Jurgis. Va taip. Dabar kitą kaimą - Pašilingė: Bakanauskas Adolfas, Kvaraciejus Zigmas ir kitas Bakanauskas. Ir dar antras Bakanauskas. Ten buvo gal trys Bakanauskas.
B:O kaip kito vardas?
K:Tų vardų nežinau.
B:Nežinot. Gerai.
K:Dabar Jablonavo kaimas - 2 yra. Jablonavo kaimo yra Bakanauskas vienas, Bakanauskas kitas. Du.
B:Bakanauskai.
K:Juos ant kiemo sušaudė. Juos sušaudė.... Juos sušaudė rusai. Bunkerį rado ant kiemo. Medžių buvo privežta, po medžiais buvo bunkeris, o jie dirbo prie plento darbininkais. O taip ... prie plento... Jablonavo... A vot dar Purplių - Šleivelis, prisiminiau. Purplių - čia jau jūs buvot užrašęs.
B:Šleivelis.
K:Šleivelis, Šleivelis. Purplių kaimo. Tai va, jau gerai. Aš sakau, va... Dabar, dabar rašysim vėl Merkinės... Tuojaus pasakysiu... Kaip to staliaus vardas? Tuojaus prisiminsiu...prisiminsiu... Tokį vieną... ŽIaurus buvo labai. A tiesa, dar Merkinės: Barysas Juozas. Barysas Juozas. Kiek aš jų žinau, ojei ojei. O! Petrauskas dar Merkinės. Policininkas buvęs. Naujokas, Naujokas - Merkinės policininkas, policijos viršininkas. Tuojaus... Man tas rytas YYY dar... A, Buc... Buckelis - Merkinės. Savilionis, Savilionis Adolfas - šitą tai žinau, bo (=nes) stalius... reikėjo pas jį.
B:Tai čia tas stalius, kuris žiaurus?
K:Žiaurus . Ir Buckelis žiaurus. Šitie žiaurūs buvo. O taip. A, Mačiulskų čia nėra nė vieno?
B:Ne.
K:Mačiulskas Stasys, Mačiulskas Jonas. Ir Mačiulskas Jonas. VIeno brolio vienas sūnus, kito brolio kitas sūnus. O dar vienas pabėgęs Vokietijon, tų Mačiuls kų gyvas dar Petras, kur... kur Jonas,tai dar kažkur Vokietijon ant laivo plaukiojo,sakė.
B: Tai tas Petras irgi buvo prie šaudymų?
K:Ne, tai šita... Petras nebuvo, Petras. Tik Jonas ir Stasys buvo. O taip. Palaukit palaukit, dar turiu, dar jų čia yra. Merkinės dar - Kvaraciejus Petras. Oi žiaurus buvo! Tai, kai... pas jį... Kai jį vedė, tai mes vienoj darbovietėj dirbom, tai vienas mūsų darbininkas sako, nu tai ką sabar, šaudysi? "Šaudžiau, šaudžiau ir šaudysiu", dar pasakė.
B:Kur jį vedė?
K:Sibiriun. Bet kai nuvežė Sibiriun, ir kai jau grįžo, ir nebuvo savaitė, ir kelnės jau leido... Ir čia palaidojo. Oi toks bjaurybė buvo. "Šaudžiau ir šaudysiu" - šitaip sakė. "Ne" , sako tas... dviese vedė, civiliškai apsirengę (žinot kaip saugumiečiai) - "daugiau nešaudysi", pasakė šitaip. Taigi va, sakau, aš taip jau daug... ir pavardes tai aš žinojau beveik... ne keikvieno pavardę, beveik kiekvieno. Bet tik vardų - su kuriais aš daugiau susisiekdavau, aš tuos vardus... Valiuko aš bijojau, Valiuko ir šito, kur buvo mokytoju, - ir to bijojau, tai aš jų vardų... O Pinkevičius... susitikdavau su juo. Ir buvau fronte trisdešimt devintais

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

metais, tai jis buvo mūsų viršininkas. Aš gi buvau pusantro mėnesio fronte už ... palaukit, ne Leipalingis, bet didesnis miestas.
B:Lazdijai gal?
K:Kaip?
B:Lazdijai? Ne Lazdijuose?
K:Lazfijai? Už Lazdijų buvau pasienio apsaugos aštuntam batalione. Apkasuos buvau pusantro mėnesio. Ir apsirgau, tai karo ligoninėje mane gydė mėnesį laiko. Nežinojo namuose nieko...
B:Tai kartu buvot su tuo Pinkevičiumi?
K:Su Pinkevičiumi. Jis buvo mūsų viršininkas. Jis kai tanavo kariuomenėje, tai turėjo jaunesnio puskarininkio laipsnį. O aš turėjau vieną grandinį. Aš užsitarnavęs iš draugystės (?)... ne, aš paskiau, aš labai drausmingas buvau kariuomenėje. Tai man davė už drausmingą kapitonas per šventes grandinio laipsnį - uždėjo man.
B:Tai visi šitie, kuriuos jūs sakėte, buvo apsirengę juodai? Taip? Ar su savo drabužiais?
K:Visi. Jei kuris... toks stalius... Va dar vieną stalių prisiminsiu... tai juos aprengė juodais rūbais - ir kelnės juodos, ir švarkai juodi, viskas.
B:kada jūs pirmą kartą juos pamatėte, apsirengusius juodai?
K:Tai dar prieš žydų, prieš žydų rinkimą. Dar prieš žydų rinkimą jie buvo aprengti... Taigi organizacija buvo prie tiltų... Ten namas buvo netoli tilto. Ir jų ten buvo 30. Jie... nu jiems davė darbą. Kaip... Po kiek tai mokėjo už dieną (?). Tai jiems ir rūbus davė, o maistą tai jie savo turėjo valgyti. Kurie turėjo namus, tai ėjo valgyti. O kurie ten gaminosi - ten buvo pečius, viskas.
B:Kadangi mes dabar kalbam apie karo metus, noriu paklausti, kaip karas prasidėjo? Ką jūs jautėt kelias dienas prieš karą, sakysim, dvi tris dienas?
K:Aš pasakysiu jums šitą, ir mano draugas Gordonas jums pasakys tą - tuos pačius žodžius. Aš su juo buvau... O dar pasakysiu: aš su juo buvau mano Kubicko, Kubicko, Kubicko sūnus su va... pamirštu, pirma buvau prisiminęs.. su dukra apsiženijęs. Kada Kubicką išvežė, čia sušaudė, tai liko anūkė. Toji anūkė buvo dar maža. Toji anūkė - kur ji slapstėsi, kaip ji liko, neturiu supratino. Ir šita apsivedė su kataliku. Atvažiavo pas mane. Aš prie bičių - žiūriu bites. Atvažiavo mašinėlė, atėjo moteris, labai graži jauna, vyras, jaunas gražus. "Kaip jūsų pavardė, Keidūnas?", sako. Taip, Keidūnas. " Ar js žinot, kas aš esu", sako. Iš kur aš galiu žinoti, sakau, aš jūsų nepažįstu. "Aš esu Kubicko anūkė! Aš vedusi su kataliku. Mes gyvenam Kaune. O jūs Merkinėje visą laiką gyvenot?". Kubickas, sakau, Kubickas - mano tėvas. "Aš noriu jūsų prašyti už liudininką, kad mums grąžintų Kubicko namą".
B:Kodėl pasakėt, kad Kubickas jūsų tėvas?
K:Tai aš... Visi... aš kiek sakau: ir Zelikas, ir - kiek čia, tai kaip mano tėvai. Sakau: mano Kubickas tėvas, man tėvas gal to nepadarytų, ką Kubickas ir Chaimas Bekeris. Ant 1000 litų - ką norit! - kostiumą, dviratį, gramofoną, paėmėm seseriai auskarus. Jis turėjo laikrodį... laikrodžių parduotuvę. Dviratį paėmiau - yra nuotraukoje su dviračiu. Paimtas - 350 litų Bekerio YYYY dviratis. O jūs nežiūrėjot mano... Tai aš sakau: gerai, būsiu. Sako: jūs žinot kur? Sakau: parodysiu, einam, aš pereisiu per miestelį ir parodysiu, kur Kubickų namas stovėjo. Kiekvieno žydelio - jūs tik man pavardę pasakysit - parodysiu sklypą, kur gyveno. Paklausykit. Kada sutikau, sako: mes atvažiuosim su jumis su mašina ir vešim jus į Varėną. Aš jam sakau šitaip: jums - nežinojau, tiktai paskiau

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

šitaip pasakiau... parašė dar man laišką. Sako: atvažiuosiu ir atvešiu Gordoną mes jums. Sakau: prašau, Gordonas... O, pasakysiu, kaip karas užėjo, ale, palaukit, tai paskui šitą dalyką nutrauksim. Nu, bet, reikia pasakyti, buvau už liudininką. AŠ taip valgau pusryčius - atvažiuoja mašina. Įeina, įeina, eina pirmiausia per vartelius Gordonas. O! sakau: vo sarcach (?), Gordonas, sveikas! Vosarcach! Gordon... jis man sako. Tas katalikas... čia jisai , tėvai Merkinėje gyveno, o jisai Tyklių kaime yra - apsivedė su ta. Nuvažiavom ten, papasakojau, kad namas liko sudegęs, sienos, langų nėra, mūras. Kas paskui išardė? - stribai. Ir, tai sakau, ar pas tą merginą, kur klausinėja dėl atlyginimo, ar jūs kalbėjote? Sako: susitariau, aš pažymėjau. Kad jis būtų žinojęs, jis būtų ją... Arba tegu ji būtų viena... Kada nuėjom ten, kai pasakė, kad jo pavardė tokia, o jos pavardė - jau anokia Kubicko, kita pavarde, o jo pavardė, šitas...
B:Na tiek to.
K:Ir parodėm tai gerai. Atrašo laišką, kad negrąžina, neapmoka. Aš sakiau, kad šunis buvo, karvė buvo - laikė karvę, šitaip viską pasakiau. O dabar pasakysiu kaip užėjo karas. Kodėl su Gordonu taip susipažinęs buvau? Aš kadaise ... jis skardininkas - ir aš išmokau skardininko. Tai turėdamas laiko mes - mano cerkvė, ana kur stovi - aš apdengiau ją. Mano darbas! Tai tada kai aš buvau žvejas , tai man reikėjo... Va kaip čia tiltas, tai man buvo Nemunas aukštyn, o kito - žemyn. Ir čia stovėjo rusai keturiasdešimtais metais ant tilto. Visuomet praplaukdavom. O tada, vieną rytą, man reikia plaukti žvejoti žemyn - iš tolo neleidžia. Neleidžia? O tai buvo šeštadienis, šeštadienis, kaip šiandien žinau. Kaip neleidžia, tai aš pas Gordoną užeidavo - jis turėjo seserė, tai aš dar užeidavau, mes su ja pašposydavom - sakau: žinai ką - jis jau... RYt bus karas! Keidūnas, iš kur tu žinai?, sako. Sakau: leisdavo praplaukti, o dabar aš einu kalnelin, kad priešlėktuvinė stovi apmaskuota šakom ir kareiviai stovi apsimaskavę. Sakau: ryt karas bus. IŠ kur tu žinai? Sakau: bus karas, bus. Sakau: prisiminsiu mano... Antrą valandą jau dreba žemė! SKrido 15 lėktuvų ir jau duoda.
B:Ką jums sakė Gordonas, kai jūs pasakėt, kad karas bus?
K:Netiesą sako! Nebuv! Sakau: Gordon, bus karas. Karas bus.
B:Tai jis nenusiminė?
K:Ir jisai pabėgo, kai bėgo rusai su mašinom, su sunkvežimiais - ir jis sustabdė, ir jis Rosijon.
B:Ar sakėt kitiems žydams, kad bus karas?
K:Kitiems ne. Nebuvo... Pas kiekvieną neužeidavau. Atsimenu, užėjau, pas jį dar buvo dukra, o tėvas ir mama tik buvo... Jisai skarda dengdavo prieš karą... Skarda... Skardukes kepti dirbdavo. Tai aš su juo labai... mes susipažinom, ir dabar kartais susirašydavom dar...
B:Tai jisai pabėgo?
K:Tai jisai pabėgo ir išbuvo. Kai rusai jau ėjo, karas pasibaigė, jis grįžo atgal čia. Ir pas mane kiek kartų jisai buvo taip! Ir prašė atvažiuoti pas jį. Jis apsivedė, bo jis buvo nevedęs. Jis apsivedė... paėmė seną žmoną, bet savo tikėjimo. Tai va, pasikalbam. Tai va tik šiemet neparašė man pasveikinimo. Ar jisai sirgo, ar numirė, bet pernai jis man dar rašė pasveikinimą. Aš jam atgal parašiau.
B:Tai čia buvo šeštadienis, kai jūs supratote?
K:Šeštadienį supratau. Tai paskui mano vyresnis brolis sako: žemė dreba. Tai bam bam! - tai bombardavo Varėnos aerodromą. Bombardavo. Dvi valandos praėjo, bet jau šviesu buvo. Tai bombardavo aerodromą.
B: Visą tą šeštadienį, kai žinojot, kad buv karas, ar jūs žinojot, kada jis prasidės?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Tai gi jau stovi priešlėktuvinė! Stovi apmaskuota priešlėktuvinė, ir mane 30 metrų prie tilto neprileidžia.
B:Ką jūs veikėt paskutinę dieną prieš karą, tą šeštadinienį?
K:Nieko. Šeštadienį šitoks dalykas - tai nieko... Namuose buvau. Buvau atėjęs pas brolį, pasikalbėjau taip pavakary. Brolis mane kelia, sako: jau žemė dunda. Sako: jau bombarduoja. Praėjo 2-3 valandos - kaip užskrido gal 15 lėktuvų! Čia visą miestelį sudirbo, nieko neliko. Neliko nieko. Čia tik liko žydelių gal, palaukit, 5 ar 6 nameliai stovi. Katalikai atsipirkę juos - tai dar stovi Vilniaus gatvėje... Vienas, du , trys , keturi... Kitoj pusėj čionai penktas. Ten, kur tas Vaskelevičius miręs, šeštas. Ten šešei. Apie 7 namai. Tiktai 7 liko žydelių... Tai sudegė viskas, o buvo ne mažiau 300 namelių, kad namas, namas , namas ... Čia tik galima buvo įvažiuoti su arkliu tarp tų namų. Toks miestas buvo, kas namas prie namo. O taip. O tas, kur šaulys buvo - Geleris pavardė, kur buvo žydelis šaulys. Geleris.

K: ...žmogžudžiai. Nė vienas vokietys nešaudė. Ir vokiečių čia nematėm. Kaip jus mačiau šitą laiką...

B: ... dalyką paskui pasakysiu, kai kamera buv padaryta, aš norėsiu dar paklausti apie tą šeštadienį prieš karą, kaip buvo. Tada kalbėsim toliau. Nes man labai įdomu ta paskutinė... TĖvuk, jūs esate - kiek mes esame žmonių kalbinę, jūs esate pirmas žmogus, kuris... Kodėl jūs, sakėte, draugavote su žydeliais?
K:Tai užtai, kad jie buvo kaip mano tėvai. AŠ turiu pasakyti: su Gužansku - pas jį buvo dukra Chaja. Toji CHaja ateidavo kiekvieną antradienį žuvies: kur va tokie mekšrai (=tokia žuvis). Trečiadienį būdavo turgai. Tai ji ruošdavo užkąsti. O jie restoraną turėjo. Tai aš už tai... Kur atėjo, valtį imdavo plaukti - visi mano jauni pažįstami. Su Gordonu - skardininkas būdavo. Pas kitą - rūgštynių pririnkdavau, nešdavau. Kitam pečių pakūrendavau, užtai aš su žydeliais, o su katalikais neturėjau jokio bendro. Va dėl ko aš žinojau karą - užtai, kad visuomet leido, kaip aš savo namuose vaikščiojau - 30 metrų manęs neprileidžia prie tilto. Tik pamačiau apmaskuotą - sakau: ryt karas bus. Taip grįžau. Namuose... Pirmiausia buvau pas GOrdoną vakare, pasikalbėjom. Jis pradėjo juoktis. Jei mes dabar jį čia turėtum, sakytum: Gordon , prisimeni , ką sakiau? Sakys: Prisimenu.
B:Tą dieną, kai jūs supratot , kad bus karas - ęeętadienį - ar jūs pagalvojot, kad žydeliams bus bėda?
K:Apie žydelius... Kada aš... jau čia vokietys, tai jiems... pirmiausia koževnikui sakau - aš pas jį kasdieną, kasdieną pas jį - tas dirbo... Sakau: Aizik, Zelik, jau jums uždėjo žvaigždes geltonas penkiakampes priekyje ir užpakalyje. Visiems prieš sušaudant - visiems buvo žvaigždės prisiūtos, kad eina, tai žino, kad žydelis. O taip! Tai sakau: Aizik, girdėjau, kad šitaip ir šitaip! "Ką? Negali būti, negali būti!. Rabinas čia netoli manęs gyveno su žmona - mūrinis namukas buvo. Sakau: šitaip. Sako: mano vyras žino - mes atgyvenom savo. Sakė: niekur nereikia bėgti - mes atgyvenom savo. Sako: žydelius visus sušaudys.
B:Rabinas žinojo.
K:Rabinas! Ir kai varė viską, tai tik vienas žydelis, kai juos jau varė į duobę, tai tik riktelėjo: "Anlaif". O jis labai gėrė. Jis iš vienos parduotuvės nešė prekes į kitą. Jutka Inčiuvoina (?) - su juo labai sugyvenau! Su kuo ne, o su žydeliais sugyvenau! Kiek aš čia jau jų - tai aš sugyvenau su visais. Matot.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Tai ką reiškia "ainklaip"?
K: "Anlaif" - "bėk!". Anlaif - bėgti! O kai paskui buvo užėjo vokiečiai, tai jis pirmais metais, kada turėjo... jau darbo nebuvo tenai, nieko, nejokio darbo nedirbo - turėjom tos žemės, bulvesž apvarinėjom. Ir mane paskyrė vokiečiams vandenį vokiečiams į virtuvę teikti. Kaip atveži vandenį, tai atneša puodelį, pasemia - duoda puodelį pasemti vandens. Pasėmiau iš statinės - ant vežimo statinė - vandens. Ir: probir, sako vokiškai. Kai išgeri, tada jau liepia nešti vandenį virtuvėn. Tai kai sunešu vandenį ,tai išima cigaretę: komenet, probir doiče cigarete (=ateik paragauk vokiškų cigarečių). Sakau : ich nit rauchn - vokiečių kalba sakau: aš nerūkau. Vū Vū donerveter" (=keiksmažodžiai).
B:Jūs nerūkydavot?
K:"Žydas!" - šoko į mane vokietys. Tada, kada duodavo cigaretes, aš imdavau į kišenę - žmonėms, kur rūko, duodavau. Aš rūkyti buvau metęs. Aš rūkiau irgi, dukart buvau metęs. O paskiau atnešė, kai jau valgyti, kai išverdą kavą - tai ir atneša didelį puodelį. O jie negėrė baltą kavą - "komarad, probir doiče švarce kafe" (= drauge paragauk vokiškos juodos kavos). Danke... - Vū vū! Tada , kaž jie duodavo, imdavau. Tada vienas vokietys užtepė vieną gabalą duonos marmeladu, kitą, trečia. Duoda į vieną ranką - paėmiau. Kitą... Duoda trečią - tai dabar tai būčiau ant to uždėjęs... Liepė išsižioti. Einu namo šitaip - tris riekes duonos nešuosi su marmeladu. Juokėsi iš manęs, kas matė. Šitaip, nu matot, kaip yra. Aš kaip biškį žydelių kalbą - kaip aš čia daugiau su žydeliais - tai aš jau... būčiau žinojęs, būčiau mokėjęs, būtų tie supratę, kad aš katalikas. Nešu į malūną su tuo koževniku rugių po 15 kilogramų - sumalti duonos. Kada jau vokietys užėjo - jiems nedavė duonos. Tai jis turėjo rugių, tai mes nešam į malūną. Malūnas - 2 kilometrai, daugiau dar. Tai vieną susitinkam žydelką - sako:vaje, ką jūs... Tai aš sakau: trogn korin nyt. Žiūri... Sakau: nešam rugius į malūną. O taip. Žiūri ant manęs , kad aš jau suprantu. Aš jeigu būčiau taip jau su jais draugavęs, tai aš būčiau mokėjęs kalbą taip, kaip reikia. Tai va. VOkiečių kalbos daug supratau, kaip jau... Višta, gaidys - daug tokių dalykų kaip... biškį skiriasi kaip žydelių pavadinimai. Duona - brud/breit. Breit - jau žydiškai, o brud - vokiečių kalba.
B:O kaip prasidėjo karas? Prasidėjo bombardavimas, taip? Pradėjo bombarduoti naktį į sekmadienį?
K:Kai bombardavo, tai užmušė daug žmonių. Čia netoli gyveno, gal 30 metrų - nebus 30 , 20 metrų - matininkas su žmona valgė, ir dvi dukros. Kai davė bomba stačiai naman - nunešė, nieko nerado. O čia turėjo viena moteriškė pasistačiusi namą - 14 žmonių iš kaimo užėję ir dar žydelių buvo. ŽInot, kaimynai - tai vienon vieton, kai tokia baimė. Tai kai bomba pataikė - irgi nunešė. 14 - visi. O taip. Baisus dalykas, dievaži.
B:O vėliau tie visi - jūs sąrašą pasakėte, kurie žydelius šaudė, varinėjo - kada jie išlindo, kada jie pasirodė, kad jie remia vokiečius?
K:Jie - kai tik vokietys užėjo, tai pastatė sargybą. Parašė skelbimą , kas nori tarnauti - darbas! Tai juos aprengė visus juodai, kad tarnautų vokiečiams. Nu ir taip dirbo. O paskui, po kiek laiko, tas žvaigždes nešiojo, ir jaupradėjo rinkti. Rugsėjo mėnesį - apie 10, 11, apie 12 - šitom dienom. Juos šaudė turbūt ketvirtadienį, penktadienį...
B:Tai kokia diena buvo ketvirtadienis penktadienis?
K:Ką?
B:Kelinta rugsėjo diena buvo?
K:AR vienuolikta, dvylikta, ar trylikta - apie tokį laiką.
B: O pradėjo rinkti dešimtą dieną?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:O kai duobes jiems jau kasė ten, kur dabar stovi paminklai, tai aš buvau pasislėpęs bulvėse. Įlindau - daržas... Tai buvau atsigulęs bulvėse, kad manęs nevarytų kasti, bo ką pačiupdavo - varydavo užkasdinėti ir kasti. Tai aš per dieną gulėjau. O kaip jau varė, tai aš žiūrėjau po krantu. Mes penki... keturi žiūrėjom: Lukauskas, Tėvelis, mano brolis ir aš.
B:Jūsų tėvelis?
K:Tėvelis - pavardė. Vladas. Tėvelis Vladas - jis dabar miręs. Bitininkas. Čia netoli gyveno - ten, ant kalno.
B:O Tėvelis gyvas?
K:Ne, jau seniai - jau jis kokį 10 metų...
B:O Lukauskas?
K: Ir miręs. Ligoninėj dirbo dezinfektoriumi. Ir tas miręs. O dar vieną darašykit žmogžudį - Kilmanas iš Merkinės.
B:Kilmanas?
K:Kilmanas Vincas.
B:Tai ką jis, Kilmanas, darė?
K:Varė, su rūbais?
B:Tai žydus suvarė rugsėjo dešimtą?
K:Tris paras... Turbūt, kad dešimtą. Bus gal 10, 11, 12, va taip. DIenos tikrai nežinau, bet ten užrašyta lenta. Tai ten parašyta ta lenta, kad : šitam kambary prieš sušaudant laikė žydus". Aš sakiau: durniai tie, kurie rašė, ablaūchai! Dvi sinagogos, žydelių mokykla - visur pilna buvo! Kada aš dabar paskaičiau ant to sąrašo, tai sakau: aš jam snukin gatavas, kas rašė - toks durnius mokyklos direktorius . Nešiau valgyti... viena sinagoga mūrinė - stovi dabar salė padaryta žmonėms. O viena sinagoga buvo medinė - išardė. Išardė tie, išardė tie... Trys namai buvo - šeši... 3000 žmonių! Kiek mano šitam kambary - 20 žmonių galėjo būti suvaryta, 25? Bet ne 3000. Ką čia dabar durnina žmones, kad visai... galvoja, kad vienas mokytas, o durnius galima apgaudinėti.
B:O suvaryti buvo į 2 sinagogas, į škalą...
K:Dvi.
B:Ar čia buvo tiktai Merkinės žydeliai, ar ir iš kitur?
K:Atveždavo nuo Liškiavos. Ir dar, kad ten vienas buvo - Dalgisa. Tai jis turėjo dvarą, žemės turėjo. Gal dviese broliai... Ir iš Liškiavos atvežė čia, o iš Perlojos tai nežinau, ar atvežė čai ar ne.. A, iš Subartonių... Subartonių kalvis buvo - ir tą atvežė. Taip, aš viską žinau, viską žinau.
B:Tai tarp tų žydelių, kurie čia buvo suvaryti į Merkinę, ar daugiau buvo merkiniškių? Ar merkiniškių buvo tik mažiau, o daugiau iš kitur buvo?
K:Tų žydelių?
B:Suvarytų. Sušaudytų.
K: Tų iš kaimų - jei buvo atvaryta - tai 10-12, ne daugiau. Jūs mašin (?) varo...Y Vyras su žmona gyveno. Dalgisa. Du brolia, gal motina, tėvas. Ir iš Liškiavos gal kokia šeima ar dvi. Nebuvo... iš Perlojos - jei 1 žydelių buvo...
B:Kas Perlojoje gyveno , kaip vadinosi šeima?
K:Tai nešaudė ten, čai atvežė.
B:Tai nežinot jų pavardės?
K:Nežinau nieko iš tų kitokių dalykų.
B:Nežinote.
K:Dalgisą - tą dvarininiką tai žinojau. Labai turtingai, pasiturinčiai gyveno.
B:Tai čia daugiausia merikiniškai buvo?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Visi merkiniškiai. Dar, sakau, ne tik čia visi merkiniškiai, dar į Alytų išvežė. Pirmiausia tokius jauniausius, kurie gali mušti, kurie gali dar, žinot... Tai tuos išvežė į ALytų, ar kokis 8 vežimus, ar 10, ar 7 - negaliu pasakyti.
B:Kada juos išvežė?
K:Prieš sušaudant čia. Kaip jau varė. Kai suvarė... VIenu svarė, kitus išvežė ir tada varė jau. RYte išvežė anksti. Liepė paimti maisto ant vienos dienos. Sakė: vežam ant plento dirbti.
B:Tai jūs taip ir galvojote, kad juos veža dirbti ant plento?
K:Tai jie taip ir galvojo.
B:O jūs?
K:O aš sakiau - o jie manęs neklausė!
B: Ką jūs jiems sakėt?
K:"Negali būti". Rabinui pasakiu, nes rabino žmona... pas mus parduotuvėse mielių nebuvo, tik... Rabino atlyginimas nedidelis, tai žmonai buvo visą miestelį... ir visi kaimai ėmė pas rabino žmoną mieles. Imdavo iš bazės, iš kur, tai sakiau... Sakė: "jau reikia mirti , mes atgyvenom, rabinas sakė". Pasakiau, kai nunešiau valgyti: Aizik, jus šaudys. Sako: pasakė rabinas, mes atgyvenom, nieko nepadarysi. Sakė nelakstyti. O dabar pasakysiu: sužinojau, kad - kaip tas viršininkas Marcinkonyse - sužinojau Marcinkonyse, kad parsiduoda siuvama mašina. Tai aš pėsčias nuėjau, 20 kilometrų nuėjau, pamačiau... O mano žmonos sesers dukra norėjo išsimokinti siūti. O mašinų nebuvo. Tik kai pasakiau... pasakė, kad ten - aš nuėjau, susitariau. Sako: mes pabėgę. Reiškia, kai šaudė, tai mes pabėgom ir, sako, slapstėmės miškuose. Tai kojas nušalom, tai taip... Tą mašiną nuvažiavo - kurią reikėjo, nupirko. O jie išvažiavo AMerikon. Jie išvažiavo Amerikon. Tai sako: mūsų pabėgo daug. Tai kaip pabėgo? Kai vežė žydelius Izraelin, tai tada jie šeši - kai čia gyveno, jie nieko nedarė - kai jie nuvažiavo į Izraelį, tai jie parašė mūsų Brazauskui laišką, kad dešimt, dešimto, vienuolikto rugsėjo turit atvažiuoti Izraelin. Neatvažiuosit - jūsų pastatas bus susprogdintas. Brazauskas drebėdamas su savo delgacija nuskrido - pasakė, kad: mes slapstėmės miškuose, ir Vilniuje buvo iš Vilkijos Lileika. Gal girdėjot laikraščiuose Lileiką? Tai čia valdžia... Man duot kirvį - aš jam! Va! Nė jokio teismo! Vadas buvo taip, kaip tas Valiukas ir Matulaitis. Toks vadas buvo! Dabar teisia jį , va laikrašty, davė jam dvejis metus... Apsirgo, grįžo, gulėjo ligoninėj. Ir dabar dar Lileika gyvas. 87 metų jau.
B:90 jam.
K:A jau 90?
B:90 metų jam.
K:Aš sukapočiau pats!
B:90.
K:Kiek jis žmonių nužudė! Aš vienam sakiau, kur mano brolį nužudė, tai aš jam šitaip sakau. AŠ jam nieko nesakiau, tik sakau: kokia mūsų religija, jei žmogus man nieko blogo nepadaręs - ir kaip žmogaus drąsa eiti jį nužudyti? Kaip jisai jaučiasi tada, kai jis nužudė. Tyli, nieko nesako.
B:Jūs matėt tuos žudikus. Kaip jie jautėsi tą dieną, kai jie ėjo žudyti? Kaip jie jautėsi?
K:Ką?
B:Žudikai. Kurie varė žydelius žudyti.
K:Kur žydus...
B:Kokia jų nuotaika buvo?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Taigi jei aš būčiau pasirodęs, gal mane būtų nušovę! Taigi nepasirodėm gi! Po krantu sėdėjom, žiūrėjom. Kaip jie jaučiasi? Kaip žmogžudžiai. Kaip dabar prokurorai... Kiekvienas prokuroras turi po 2 vilas - jie neturi pinigų kapitalo kur dėti.Vilas perka, mašimas, nežinau ką. Taigi kaip jis jausis blogai, kai jisai pasodins 10-15 metų žmogų. Kas jam? Oho.
B:O tie žmogžudžiai? Jūs tą dieną matėt žmogžudžius?
K:Tik daviau prilyginimą - tyli, nieko nesako. Man, sakau: aš... duotų ginklą, tai nukristų žemėn ginklas, jeigu eiti žmogus... "Šitas va žmogus, reikia jį nužudyti" - Kad jis man nieko nepadaręs, kaip aš galiu eiti, padaryti tokį darbą. Kaip jūs galvojat? Žmogų nužudyti! Šunį dar gyvenime nepakoriau! Būna žmonių, kad šuo blogas, tai paima virvę ir pakaria. Aš sakau: negaliu, mano širdis negali, aš negaliu, aš drebu. Tai kaip aš galiu šitokį darbą padaryti!? Palaukit dar. Dar to staliaus negaliu prisiminti. Toks žiaurus: Adolfas- ir negaliu prisiminti. Toks iš kaimo - ir negaliu prisiminti.
B:Savilionis.
K:Ką?
B:Savilionis.
K:Aha, Savilionis!
B:Tai aš užrašiau, jau sakėt. Aš užrašiau. Savilionis. Sakėt, sakėt.
K:Dabar aš dar pagalvosiu, ką aš dar neužrašiau. Tą seniūną, bet jau jo, rodos, buvau minėjęs - tą, kur vedė... Palaukit, palaukit... Kaip jo? Paskui varė žmogų, arklius, vežti - o va pamirštu.
B:Paskui prisiminsit. Kalbam toliau , paskui prisiminsim.
K:Ką?
B:Sakau: kalbėkim toliau, o paskui prisiminsit.
K:Tai gal po biškį, palaipsniui ir aš prisiminsiu.
B:Jo. Dabar papasakokit tokį dalyką. Žydelius, sakėt, surinko rugsėjo dešimtą.
K:Taip.
B:Suvarė. O kaip žydeliai gyveno, kai karas prasidėjo, iki rugsėjo dešimtos?
K:Vargingai. Ėjo pas žmones prašyti maisto. Bulvių davėm ir mes. Payts turėjom. Nugi duonos tai nebuvo. Duonos davė - pusiau buza, suspauskit... Kokios duonos čia - tiktai kas dirbo, o žydeliams tai nedavė. Juos į darbą varė, bet valgyti tai nedavė. Bet jaunus - sniegą kasti, kai žygiavo į frontą. Jei atvažiuoju su ratais, tai nuo tilto sniegą nukasti. Tai Jasionis, va, seniūnas Jasionis. Tai tas varydavo. Tai nukasi... Tai jau netoli Merkinės, kokių 10 kilometrų, - "sniegą vežk - su rogėm!". Su rogėm važiuoja! Važiuoja vokiečiai su mašina... Kasi, vienas pakelia galvą - mašina sustoja. Bum bum! Langsam langsam! - iš lėti dirbk, nepavargsi. Iš lėto. Langsam - iš lėto dirbk.
B:Tai ką jie taip mušdavo: žydelius ar lietuvius?
K:Kas buvo... Ką Jasionis paskirdavo... Žydelius, katalikus ir seną, 70 metų, ir tas ėjo kasti. Tai nukasti - tai užkasti, tai privesti su arkliais. Veža sniegą, veža. O kelias buvo snieguotas. Kai kur lygu. Ant tilto - lentos. Kad ne... ŽInote, eidavo tokio sunkios mašinos, pakrautos. Jai jau reikia, kad nebūtų sniego - tai nukasti. O kada reikia, kad būtų slidu - su rogėm atvažiuoja - sniego su arkliais privežk! Tai aš vienas ausų negavau. O kiti visi gavo. Kitas kasa. Sustoja. Iš karto! Nieko nesako, rėkia ir duoda į ausis, sėda į mašiną ir...

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Dar papasakokit apie pirmas karo dioenas. Kada jūs supratot, kad žydeliams bus blogai?
K:Kada... Jei aš buvau kaip savas jų, ir tada 30 metrų jie manęs neprileidžia. Ir dar būčiau nieko nežinojęs. Kai pamačiau, kad čia stovi apmaskuota priešlėktuvinė, krūmais apmaskuota tokioj pakrantėje - supratau, kad karas buvs. Čia pastatyta, kad lėktuvai neatskristų bombarduoti. Karas bus.
B:Tai čia yra apie karą. Bet aš noriu paklausti, kai karas prasdėjo, tie bombardavimai buvo, vokiečiai subombardavo,
vokiečiai užėjo, rusus išvarė...
K:Vokiečiai užėjo 4 valandą popiet. Pas mus buvo Merkinėje su motociklais. Sekmadienį. Jau buvo pilna. Pirmadienį - pilna jų čia.
B:Tie pirmi vokiečiai - ar darė ką nors žydeliams?
K:Ką?
B:Tie pirmi vokiečiai, kur su motociklais atvažiavo į Merkinę, ar jie ką nors darė žydeliams?
K:Ir mėnesį laiko dar nieko nedarė. ŽYdeliams vokietys piršto nepadarė. Nedavė piršto. Va šitie keturi - šitie viską tvarkė.
B:Kada jie pradėjo tvarkyti? Kas buvo pati pradžia?
K: Nuo rugsėjo apie vidurį. Pirmiausia uždėjo - gal du mėnesius - žvaigždes penkiakampes, va, tokios medžiagos.
B:Geltonas.
K:Geltonas. Užpakaly ant kupros prisiūtos ir prieky. Kad žinotų, kur žydelis.
B:Tai su tom žvaigždėm žydeliai dar...
K:Kai šaudė žydus, vokiečių pas mus nebuvo nei vieno. Buvo ketur.. trys... Ten pas mus už cerkvės namelis stovi - žydo Miknicko, Miknicko didelis namas. Ilgas. Tai ten gyveno 3 po 16, po 15 metų vokietukai. Tai jie, žinot, ką jie čia darė? Telefonas ir ženklai, kur mašinoms važiuoti - ant kelio ženklus braižydavo jie tiktai. Jauni tokie vyrukai tiktai. Ginklų jie neturėjo , nieko. Jie... žydus varė, jie... vieną (?) dieną. Sakau: vokietys piršto neuždėjo ant žydelių. Šitie keturi viską padarė. Matai, kaip yra.
B:O jie prieš tai , kai uždėjo žydeliams tuos lopus, ar būdavo, kad jie kokį žydą primušdavo, ar langus...
K:Žydeliai tada, kada pradėjo čia, užėmė vokiečiai, taigi daug namų... viskas sudegė. Tai kur buvo likę, tai jų ten buvo po 20, po 30 gyveno ir miegojo ant grindų. O valgyti ėjo prašyti pas žmones, pas katalikus.
B:O tie , kurie krautuves turėjo?
K:Tie, kurie krautuves turėjo - keturiasdešimtais metais visas jas paėmė, nacionalizavo visas parduotuves, visas.
B:Nu ir jie nemušdavo tų žydelių , ne?
K:Žydeliai, sakau gi, piršto vokietys neuždėjo.
B:Gerai. Dabar papasakokit, kaip juos suvarė į sinagogą. Į sinagogą: į dvi sinagogas....
K:Nu kaip? Kaip juos... Buvo paskirta keturi, penki ir vienas vadas. Ir eina. Paskui, kai suvarė, vadas vieną naktį ir dieną dar.... "Šitas. einam pas tave namuoe..." Su pistoletu. "Dėk auksą čia, tai tave paliksim". Atiduoda. Nuvaro kitą. O taip. Šitaip darydavo.
B:Gal prisimenate, kokius jie žydelius taip varė? Kokius varė?
K:Kur ten? Turtingiausią - Elperis toks labai geras gyveno. Jis daugiausia medžius į užsienius pirkdavo, statydavo sielius. Kaune apdirbdavo lentas. Tai Elperis buvo. Manasauskas, Manasauskas. DU. Dar vieną pamiršau, tuoj prisiminsiu.Trise buvo. AI tiesa ,dar tą

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

namą.Aštuoni namai žydelių stovi dar. O taip viskas sudegė. Tai tuose namuose buvo užkišta. Čia toks lietuvio namelis - už mano gal koks ketvirtas namelis - tai nupirko ma.... VIena mergina sakė, kad 8 šeimos gyveno tam namely. Nu kaip mano šitas kambarys. Nu, kurgi dėtis? Namų nėra. Niekas nepriima. Pas katalikus taigi nėjo. Gal tenai, kai gyveno tam gale, tai pas katalikus buvo. Pas mane tik ateidavo... Buvo atėjusi koževniko žmona. Pas mane ant šieno kluose miegojo visą savaitę.
B:Kiek ten pas juos buvo šeimos?
K:Liba, Belė - dvi. Aizikas su žmona. Žmona jo buvo iš Lenkijos. Ir Aizikas su žmona... žmona, tokia nedidele, sena. Va taip. Du, keturi, šeši. Pas mane visą savaitę ant šieno. Kada daržinėj buvo privežta šieno - kai tik sutemsta, jie jau ir ateina miegoti. Namuose nemiegojo, bijojo, kad ateis varyti. Dar daugiau kaip prieš savaitę jie žinojo, kad juos rinks. Jau jie...
Beržinis kalbasi su Beyraku angliškai.

K: Manasauskas ir tas, kur dabar sakiau, šitas... Dabar tik pasakiau - vėl nežinau. Radauskas.
B:Radauskas. Aha. Norėjau dar paklausti. Va prasidėjo karas. Jūs turėjot daug žydelių draugų. ar jūs galvojote, kad tiems žydeliams buvs tokia bėda - kad juos nužudys?
K:Aš nepagalvojau, kol nesužinojau, kad ALytuje šaudo. Dar Merkinėje nerinko, o jau ALytuje šaudė. Tai man pasakį vienas žmogus. Iš Kauno važiuodamas susitikęs su juo buvau Pašventy (?). Su dviračiu jis važiavo iš Kauno ir sako, kad jau Alytuje šaudo už ... už tik... žmogaus daržinės žydelius. Sakau: ką tu gali kalbėti šitaip! Sako: šaudo , mačiau. Sako: dieną. Aš pradėjau čia pasakoti - pirmiausia koževnikui, Geleriui, Gružanskui, kur Chaja ateidavo žuvies - aš ir vardą visuomet žinau... Tu jau, sakau, kad aš jau taip... jeigu Goteno nepamiršom, su juo niekad.
B:Tai ką jie sakė?
K:Odincai gyveno - 3 šeimos: tėvas su žmona ir du sūnai. Visi turėjo malūnus, o vienas - elektrinę ir lentpjūvę.
B:Tai jūs jiems pasakėt , kad žydus šaudo ALytuje. Ką jie tada sakė?
K:Negali būti, sako. Paskui, kai jau vežė, su arkliais išvežė, sakau, išvežė jau į Alytų. Sako: ant plento darbams. Sako: liepė ant vienos dienos paimti maisto. Nu tai ką gali sakyti. Sakiau aš gi. Aš su koževniku - taip, kaip dabar, sakau. Mes taip su juo visuomet - kasdieną ir kasdieną, dienom... Man 20 metrų nuo mano namo jis gyveno. Pasidirbau odos - vertėm, eglynės žieves tas , kur nulupta, džiovinom, ir kad būtų odos - kaip jau dirba - kad būtų jos raudonos, tai didelės tokios bačkos, ir oda visa. Ir tas reikia susmulkinti - tooks buvo įrankis - dviese. Mes kaldavom, o paskiua pildavom ant tų , kad nematytų odos. Ot taip su koževniku. Koževnikas man taip , kaip tėvas buvo.
B:Tai dabar, kai jam pasakėt, kad ALytuj šaudo...
K:Nieko netiki nė vienas!
B:Ar jie tada jau buvo su žvaigždėm, ar ne?
K:Ką?
B:Ar jiems jau tada buvo žvaigždės užkabintos?
K:Ne dar. Ne, kaip sakiau, jau buvo žvaigždės. Buvo. Jau buvo. Kai žvaigždes užkabino, gal po kokio mėnesio pradėjo šaudyti. Po kokoio mėnesio - ne daugiau, ne daugiau.
B:Ką galvojote, kad su jais darys, kai užkabino žvaigždes?
K:Nu nieko. Pasakė šitaip: lenkams Lenkijoje, Druskininkuose, kas važiuodavo, sako: lenkams buvo užsiūta P raidė. O žydeliams tik žvaigždė

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

buvo. O, sakė, katalikams buvo P.Bo ir tuos galvojo šaudyti. Bet rusai... Rusai atsisakė. Norėjo, kad žydelius šaudytų - rusai atsisakė. Belaisviai. ALytuje 60 000 numarino badu vokietys.
B:Tai užkabino žydeliams žvaigždes ir atrodė, kad dar nieko blogo nebus?
K:Ne. Kad jie sakydavo. Tai ką jie, sakau, prigalvojo, kad jau , kai pasakiau, kad išvežė į Alytų, tada jau pas mane ateidavo ant šieno visa koževniko... dvi dukros, Beilė ir Liba buvo, o sūnus Zelikas... Zelikų turėjau nuotrauką - kur pas mane dingo. Jaunas toks vyrukas, mano ūgio.
B:Bet tai tuo metu jau visoj Lietuvoj buvo pradėję šaudyti žydus.
K:Kol Merkinėj šaudė, po didelius miestus šaudė jau anksčiau.
B:Jau anksčiau Kaune...
K:Užtai, kad aš, kai pasakė tas žmogus, kad Alytuje šaudo, tai pasakiau: kas? negali būti, netikiu. Sako: išveža šaudyti jaunus. Sako: veža ant plento dirbti. Liepia ant dienos paimti maisto. Ar aš galėjau šituo tikėti? Ar jūs pasakykit , kaipgi - juk jokiu būdu! Jeigu paklausiau pas žmogų: kaip tau... kaip tavo są"inė, kaip tu eini žmogų nužudyti, šaudyti, nušauti - katalikus, kaip va tie, kai miškas buvo... Sakau: kaip tu? Neatsako. Sakau: duok man ginklą, tai iškris man iš rankų. O aš gana drausmingas buvau kariuomenėje. Kariuomenėje aš, sakau, kai aš buvau, kad man laipsnius dėjo už drąsumą!
B:O kada jūs sužinojote, kad Merkinėje sušaudys visus žydelius?
K:Kaip?
B:Kada jūs sužinojote, kad Merkinėje sušaudys visus žydelius?
K:Na, kai išvežė tuos jaunus , ant rytojaus jau, užporyt pradėjo... Ne, gal už kokių 3-4 dienų . Bo, sakau, kad išvežė. Sako: ant plento dirbti. Sakau: paklausykit. Sakau: neteisybė. Sakau: šaudo. Netikėjo ir po viskam. Paskiau, kai pradėjo rinkti, tada jau suprato. Bet jau tada jiems nedavė nieko - nei pasiimti, nei nieko. TIk jei iš maisto ką... O kai, prieš sušaudant, tai kur gėlės (?) ir ūūū- nusirengti, tik su bal... su kelnėm, su triusikais, su kius... - taip varė - su maikėm... Kaip Slocniką tą varė - tai mačiau: jis ėjo paskutinis, tai kelnės tos apatinės baltos nusmukę, taip va. Ir eina taip. Pataisyti nedavė. Kaip turi - ar čia trūko , ar atsisegė - ir eina iš lėto su kelnėm. Slocniką pažinojau, bo čia buvo dvi laikrodžių parduotuvės. O tuos auksinius daiktus, dviračius- va taip vat - tai Slocnikas ir Baikelis turėjo. Kad visų, visų miestelio žydų pavardes žinau. Visų pavardes žinau, matot. Palaipsniui prisimenu, prisimenu.
B:Jūs Slocniką prisiminėte, kai ėjo be kelnių. Prisiminkit kitus žydelius, kuriuos jūs pažinojote ir kokie jie buvo prieš mirtį?
K:Turiu pasakyti: tuo momentu, kada juos varė, tai jau mums buvo ne tas galvoje - bet žiūrėjom, kad mus nenušautų. Jie kaip žvėrys buvo. Jei žydelis tik galvą pakelia - tai dėjo buože, ir gatava. Va taip. Su nuogais šautuvais varė, tai va - buožėm daužė. Kaip jau sušaudė vyrus, suvaryti žmonės apkasė. Jei vienas žmogus būtų nenumiręs, bet jis seniai numiręs - jis jau labai seniai. Tas , kur seniai tokie buvo , negalėjo eiti, tai tuos vežė su arkliu . Vežimas buvo. Ir tuos - sūrius kaip baltus (??) - atveža prie tos duobės, išmeta, išmeta, išmeta, ir visakas. Ir dar kaip šaudė - kaip jau visus nenušauna, tai paskiau eina krantu: pūf! pūf! po vieną dar atskirai. Ir dar juda, gyvas. Va taip.
B:Kas toksai taip darė, šaudė taip po vieną?
K:Kaip?
B:kas toksai po vieną šaudė?
K:Tai jų gi banda. O kas iš, taigi ten nė vieno, nė vieno žmogaus pašalinio ten nebuvo.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Jūs gi pažinojote visus.
K:Taigi, kuriuos surašėte, tai visi tenai. O kuris tenai? - tai argi žinosi.
B:Nematėt, neatskyrėt?
K:Tai iš kur matysi - 300 metrų tolio, kas gi ten matys. NOrs miško nebuvo - kaip suguldo juos, tai viskas matyti. Kaip patalas guli. Užima, nuvaro, sušaudo, ateina vėl, užima, nuvaro, sušaudo. Dukart vyrus - du tabūnus (=minias) varė, paskui apkasė viršuj biškį. Paskui - moteris. O tokių merginų buvo! -ojoi. Kaip sakau, kad to pačio ir Zeliko - 4 dukros buvo. Smulkių prekių parduotuvę turėjo. Paskiau, paskiau mėsininkas Tachkė - tokios dvi dukros buvo! Ai ai , gaila. O kiek moterų nešė ant rankų - metai laiko, jaunesnius ir vyresnius neša dar. Į duobę met ir meta, ir viskas. Tai klausiu pas tą, kuris vežiojo: tai kai vežiojai, tai kaip dar?.. Sako: ateina, raz raz (=iškart) - duobėn, duobėn nuo kranto, ir viskas.
B: Reiškia, vaikus mesdavo į duobę.
K:Jisai... Kad jis būtų nenumiręs, dar būtų gyvas, dar būčiau šiandien jį prašęs čia ateiti, pakalbėti. Arba tas Vaškelevičius, kur buvo pas Vilkauską, pas kalvį dirbo - tas jau žydiškai kalbėti mokėjo. Jisai mokinosi pas žydelį daug metų ir dirbo pas žydelį. O taip. Ir tas pernai mirė. Dabar jau antri metai, kaip mirė. Vaskelevičius Jonas. Mano... Jis metais vyresnis. Aš - dvyliktais, jis vienuoliktais metais gimęs.
B:Kokia tai buvo diena, kai šaudė? Ar galėtumėte savaitės dieną pasakyti, kokia buvo?
K:Ką taip?
B:Kai šaudymas Merkinėje - kokia tai buvo savaitės diena? Trečiadienis , ketvirtadienis...
K:Kaip, kaip...
B:Jo, kai šaudė.
K:Apie ketvirtadienį, penktadienį, va taip. Tikrai negaliu pasakyti. Ne tas rūpėjo. Ne tas rūpėjo, kada buvo baimė, kad nė vienas gyventojas, kiek čia katalikų, - nė vienas niekur per miestelį neišėjo! Niekas, oi niekas. Buvo pasakyta, kad nei vienas.
B: Sakot: juos ketvirtadienį ar penktadeinį sušaudė...
K:Taip. Ketvirtadienį, atrodo.
B:O jūs į bažnyčia eidavote?
K:Ką ?
B:O į bažnyčią ar eidavote? Į pamaldas sekmadienį?
K:Tai sekmadienį... Aš kiekvieną sekmadienį!
B:Eidavot.
K:Aš kiekvieną sekmadienį - aš ir dabar einu.
B:Sakykit, buvo po tų šaudyčų, po kelių dienų - sekantį sekmadienį buvo bažnyčioje pamaldos. Ar kunigas ką nors pasakė per pamaldas?
K: Kunigas pasakys? Aš jums duosiu straipsnį, duosiu jums. Ką kunigas pasakė - kad Landsbergį reikia rinkti prezidentu. Aš turiu straipsnį...
B:O ką sakė kunigas po žudynių?
K:Anei žodžio. Anei... Kunigams buvo uždrausta kalbėti. Ir dabar kaip tas... kaip Prezidento rinkimai, tai buvo uždrausta... O vienas kunigas pradėjo sakyti, kad rinktų Landsbergį, tai tuojau paskambino vieno moteriškė - kad šoko į kunigą! Ir sakė: tuoj susprogdinsim bažnyčią! Tai buvo 4 policininkai pasiųsta žiūrėti, ar neužminuota. Pas mane yra straipsnis.
B:Nereikia nereikia.
K:Duosiu paskaityti.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Gerai.
K:Paskaitykite.
B:Ne ne ne ne. Būkit būkit. Mes su jumis esame pririšti. Čia gi yra laidas. Mes negalim atsistoti nuo kėdės. Gerai. Dabar papasakokit apie tą šaudymo dieną. JIe buvo suvaryti. Paskutinę savo naktį jie praleido sinagogose ir toj žydų mokykloj, taip?
K:Taip.
B:Paskutinę naktį... Kada jūs buvot pas juos nuėję?
K:kaip?
B:Pas juos kada buvot nuėję?
K:Aš kiekvieną dieną ryte ėjau. Kol mane leido nešti valgyti, aš nešiau kiekvieną rytą.
B:Paskutinį rytą buvote pas juos?
K:Juos gal... Juos gal suvarė - kada? gal antradienį, trečiadienį. O gal pirmadienį - šitom dienom. Aš tris dienas nešiau. O jau ketvirtadienį manęs neleido. "Atgal", rėktelėjo. Bo juos jau turėjo vežti šaudyti. Va, rinkti.
B:Tai ką jūs pagalvojote, kai jūsų neleido?
K:Nu taigi, taigi jau sakė, kad: sušaudysim, jau valgyt jiems nereikia. Pasakiau rabinui... tai žmonai. SAko: mes jau savo atgyvenom. Nu ir... Žydams buvo rabinas pasakęs: nebėgti , nei nieko - mes atgyvenom savo, mūsų likimas taip jau...
B:O rabino pavardę prisimenate?
K:Ką?
B:O rabino pavardę prisimenate?
K:Ot negaliu prisiminti - jau daug tokių žydelių... Pavardes visas žinau, sakau, o rabino - ir... Ir žmona prašo valgyti paduoti, bet kad aš nešu savo šeimai, koževnikui - kur aš dirbau, kur pas mane miegojo ant šieno. Tai kaip aš jai duosiu? O nešu prausiamą bliūdą, kibirą. Bulvių mama iššutina, ir pieno ąsotį duodavo (laikėm 2 karves, kada gyvenau ten). Nu ką: aš nežinojau, ką nešti - kad būtų parduotuvėj bulkų ar duonos, tai nuneščiau. Duonos dar gal nunešdavau. Duonos nunešdavau - atpjaudavo mama du gabalus. Bo mes kepėm savo duoną. Pirmiau mano sesuo, vyresnė už mane, dešimtų metų gimimo...
B:Tai kitas dienas leisdavo jiems tas bulves iš jūsų paimti?
K:Iki ketvirtadienio leido. Tris, tris kartus eiti... Tris dienas leido. Ketvirtą - ketvirtadienį - jau neleido manęs.
B:Tai kaip leisdavo? Tai juos pašaukdavo - kur jie buvo uždaryti, kokioj?
K:Tose sinagogose. Ir prie durų stovi su šautuvu. Ir vienas aplink sinagogą vaikščioja, kad per langus nešoktų . Tai vienas... Jų gi buvo amarynas - tų žudikų! Tai vaikščiojo... Tai trys namai - sinagoga buvo medinė, didelė sinagoga. O kita , kur dabar stovi iš plytų, tai dabar salė, kur dabar susirinkimas, tai kas...kokios paskaitos - tai ten dabar. O ta... O mokykla dviejų aukštų. O tą mokyklą pastatė iš Amerikos atvažiavęs amerikonas per 3 mėnesius. Davė pinigų, samdė darbininkus ir pastatė dviejų aukštų - stovi.
B:Tai kaip jūs pakviesdavot tuos žmones,kada jau valgyti... koževniką?
K:Kai atnešu - stovi su šautuvu, sako: tai kam turi duoti. Sakau: koževnikui. Tai rėkia , duris atidaręs: koževnikas, koževnikas. Nu tai ateina. Tai ateina jų daugiau, prašo. O kaip aš galiu duoti, iš bliūdo paimti? Kaip aš galiu, aš, aš gi nei šaukštų nenešiau, nieko. Šaukšto nenešiau, bo nuneši, tai paskui paduoda tiktai bliūdą. B:Tai jūs paduodavot tas bulves su bliūdu?
K:Nu taigi bliūdas, kad panešti bulves!

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Ir dabar... Kada bliūdą atgal gaudavo? Laukdavot, kol suvalgys, stovėdavote? Ar eidavot namo?
K:Paduoda man tuščią , ir aš einu namo. O taip. Tai kaip atsidaro durys, tai prašo daugelis. Ir pažįstami, ir nepažįstami. Argi paimsiu ir duosiu? Tai va šitaip. Ketvirtadienį jau neleido.
B:Dabar papasakokit, kaip juos pradėjo iš tų sinagogų varyti.
K:Nu kaip. Ateina, visiems liepia išeiti. Užrakina namą ir viskas.
B:Kur jūs buvot tuo metu?
K:Namuose.
B:Namuose. O aš klausiu: kada jau pradėjo varyti į tą šaudymą... Kai pradėjo varyti...
K:Nugi...
B:...kur jūs tada buvote?
K:Buvau namuose. Išeiti ant gatvės negalima! Aš buvau... AŠ gi visai nesirodžiau, kad - pačiups, varys užkasdinėti! Kur ką tik nustvėrė - niekas!... Juk pažiūrim - mes keturi buvo: aš su broliu, Tėvelis ir Lukauskas. Sakau: žiūrėkit, kad mūsų neneustvertų, bo jei nustvers , tai jau nepaleis, kol nebaigs. Jau gatava. Tas Neverauskas vežiojo, kol baigė. Tai kai vyrus vežė, dar šita... vedė, tai dar, ale kaip jau moteris, merginas tas... Tai merginų ten buvo! - oi oi. Visi priklausė "Makabi" organizacijai, makabistų. Tai gi jų, sakau, pas mane ateidavo kas šeštadienį, duodavo 2 - 3 litus už valtį. Sakiau: nereikia. Kiekvieną šeštadienį. Ai, sako, mums tenai pasilinksminti. Nuplaukdavo su valtimi 2 kilometrus prieš vandenį...
B:Dabar kaip juos varė? Ar visus iš karto: ir vyrus ir moteris?
K:Pirmiausia vyrus.
B:Pirmiausia tiktai vyrus nuvarė.
K:Jauniausius išvežė. Surinko 3- 4 dienos prieš tai - išvežė į Alytų. Tai sakė: jaunus išrinko darbams. Nu. Jei netiki - tai ką aš tu?.. Aš tik sakydavau šitaip.
B:O dabar į tą žudynių vietą varė visus iš karto, ar vyrus pirma nuvarė ir sušaudė?
K:Du (?)... kad varė tabūnais. Sakau, nuo šito namo iki ten ant kalno, kur miškas - tai kolona buvo po 4. Po keturis. Ir pusiau nurengti. Pusiau nurengti. Kepurės nė vienas neturėjo. Švarko nė vienas neturėjo, tik su baltiniais ir dar kokį švarką arba kelnes. Dar buvo su juodais rūbais, tai kelnės kur buvo blogos... O kurių tik geresni rūbai, tai ten, kai juos dar lupo, kai nėjo... Tai nurengdinėjo. O paskiau pasidalino tuos rūbus. Pasidalino visi, kur sušaudė, paskiau sinagogoje. Ir visi išsidalino tuos rūbus.
B:Ką jie darė su tais drabužiais?
K:Tai visas miestas sakė šitaip: jie... nu ką, jie nešiojo. Tai ką jie? Kitas pardavinėjo, į šnapsą mainė - visokių buvo. Tai miesto žmonės: kai žydelių rūbus - tai jie lupo, ale kai juos raus, kas jų ims? 20 000 Sibiriun išvežė. Kiek turto liko - viską stribai sunaudojo. Stribai. Nu va, prašau.
B:O po žydelių žudynių ar jūs matėt, kad jie vaikščiotų su žydelių drabužiais?
K: Ar jūs suprantat šitą dalyką: dabar tai mes matom šitokios rūšies rūbus, pirmai taigi jų nebuvo. Buvo taip: kostiumai... Užeini pas Klibanskį - kokį nori lietpaltį, kokį nori kostiumą... Ir pinigų neturėk! - pasimatavai, tau užrašė knygon, "prašau, eiti". Davei kiek pinigų - gerai, nedavei - "prašau eiti". Kubickas duodavo pinigų. Jums gal sunku, sako, gal neturėsit ... palaipsniui. Dar neišmo... Dar neužmoki pas

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kubicką už tuos batelius, nuperkant kokias 2 poras (gražių batelių imdavom!), sako: ateikit, vėl avežėm labai gražių. Dar už tuos... dar 2 poras imkit. Tai ką gali sakyti dabar? O kaip!
B: O tie žudikai nešiodavo nužudytų žydelių drabužius?
K:Nugi, apsirengęs. Ar jisai iš krautuvės, ar jis iš žydelių - nu nieko... Dabar jūs man duosit savo rūbus. Visi tokius nešioja! Ar žinai, ar čai žydelio, ar čia ruso, ar čia... Tik buvo pasakyta šitaip: kai buvo Alytuje belaisviai (60 000 numarino vokietys) - norėjo, kad žydus šaudytų. Sako: mes jums duosim jų turtą. Nei vienas nesutiko. ALytiškiai pasakojo, mano pažįstami visi. Sako: nesutiko. "Mes numirsim čia, bet mes šaudyt neisim".
B:Dabar sakykit, kada žydelius pradėjo jau iš tų sinagogų varyti, kur jūs tuo momentu buvote? Namuose buvote?
K:Kaip?
B:Jau kada pradėjo varyti šaudyti į tą miškelį, kur mes buvom?
K:Taigi sakau, kur buvom. Po krantu mes keturi gulėjom. Žiūrėjom. Ten toks krantas... Va pakasai, krantas. Kaip tik atvaro, mes va taip galvas iškėlę. Kaip tik jie arčiau - už kranto gulam. Šitaip. O kaip jau nuvaro - galas, jau paskutinis - kada suguldo, pasikeliam va tiek ir žiūrim, kaip užima, kaip pakelia juos. O kai buvo škaloj ten , sinagogoj dar - nurengdinėjo, daužė juos dar. Va.
B:Ar jūs...
K:Pasakė nusirengti. Turėjo nusirengti. Ne - tai buože galvon.
B:Ar jūs tą iš pasakojimų žinot, ar jūs matėt, kaip juos nurenginėdavo sinagogoje.
K:Taigi sakau: nė vieno svetimo žmogaus mieste nerasdavot - nei gatvėje, nei ten. Vien žudikai tiktai, vien žudikai. Virš 50. Aš tai kaip skaičiavau ant pirštų, paskui rašausi - visų pavardes labai gerai žinau, bet dabar, atsiprašau, 40 metų - tai jau ne visų žydelių pavardes žinau, bet tik , su kuriuo labai sugyvenau, prisimenu. O kitų - visų žinojau.
B: Ar jūs matėt, kaip juos nurenginėjo sinagogoje?
K:Iš kur? Taigi ten nebuvom nė vienas. Tiktai supratau, kad nurengdinėja - kad jie pusiau nuogi ėjo. Tik su baltiniais, kiti su kokiu suplyšusiu švarku, su kuo, kokiais rūbais. Kitas su kelnėm ėjo, ir su baltom kelnėm, ir su triusikais ėjo. Bet apautų - nė vieno. Visi basi. Basi ėjo. Nė vieno nevarė apsiavusio, nė vieno.
B:O moterys ir merginos?
K:Merginos... Kai jau varė merginas , tai jau varė toliau, bo ten jau kita duobė. Tai kita puse jas varė. Kitas kelias pro senas kapines. Ten buvo kelias. O smėlis! eiti negalima. Tai buvo kelias... važiuodavo už kapinyno, o kapinynas buvo labai... Metaliniai vartai gražūs ir stulpai geri. Tai kalviai, čia tas Vaskelevičius ir kitas, tas visas medžiagas paėmė. Kalvis , žinot - medžiagos nebuvo. Tai viską nugriovė. Valdžia užsodino mišką. Ir moterys... kapas toliau, kitu keliu varė. Tai moterų nematėm - tik iš tolo. Nė vienos pažįstamos nemačiau. Tik iš tolo matėm, kaip varė moteris. Pirmiausia vien tik vyrus.. Vien tik vyrai, berniukai, va taip. Anei vienos moters, nei vienos moteriškės nebuvo - vyrų . Ir kai jau vyrus sušaudė, moterys... Nei vieno vyro nebuvo, vien tik moterys.
B:Tai jūs daugiausia,kaip šaudė, matėt vyrus?
K:Matėm ir moterų tabūnus, ir vyrų. Tai vyrų - tai mes netoli buvom. Tai mes matėm - dar pažįstamų mačiau, kai ėjo. Kaip tą Slocniką - paskutinis ėjo, tos kelnės baltos nusmukę. Slocnikas, sakau jiems, Slocnikas. Sako: nu, Slocnikas.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Dabar, tėvuk, sakykit...
K:O Bekeris, tas laikrodininkas, - keturiasdešimtais metais dukra apako - tai jis vežė ją Maskvon. Bekeris. Chaim Bekeris. Parduotuvę uždarė, ir buvo... Kai karas užėjo, tai jis buvo ten. Kai karas pasibaigė... vokiečiai, rusai užėjo,tada Bekeris Chaim grįžo. Ir taip buvo padaryta operacija, ir pasveiko dukra. O žmoną čia sušaudė. Ir uošvis, Elperis buvo jo uošvis, tas, kur medžiu pirko. Taigi aš jau sakau... Sakau: 5 malūnai buvo Merkinėje.
B: Tai dabar apie šaudymą papasakokit. Juos ten nuvarydavo visą koloną, ir...
K:Sušaudė, užkasė ir taip paskui po savaitės , po dviejų pradėjo chuliganai atkasdinėti. Aukso, auksinių dantų lupti. Tai atkasta duobės, atkasta duobės naktį. Tai GOrdonui, ne, ne Gordonui, Kacui - tas, kuris pas mane gyveno (jis -žydelis iš Vilniaus) - to Kaco motina pirma išvažiavo su vyru, o tas mokinosi... Toji moterys gyveno... Tik dvi dukras turėjo, pas mane gyveno čia aukštai - pas mane du kambariai - 14 metų gyveno. Tai ji... tai viena dukra mokinosi... ar abidvi Vilniuje? ar viena Kaune? - Kaune apsivedusi ir gyvena dabar. O ta Nijolė apsivedė su tuo Kacu. Ir dar Kacas čia gyveno pas mane. Tai jisaii sako... Pasakiau jam... Sako: aš nueisiu ir gausiu pas načalstvą (=valdžią) ginklą - eisim pasaugoti. Sakau: neisiu. Sakau: gali ir jie ateiti - tie, kur ateina kasti - gal ir jie su ginklu. Man ... Dėll to saugojimo sakau: neisiu. Kacas mane šaukia kiek kartų. Ir kai paskui Kacas išvažiavo gyventi į Vilnių, motina išvažiavo į Izraelį, tai jis gyveno su ta tos moteriškės Nijole . O kita apsivedė kaune. Ir jisai gyveno Vilniuje. Ir jisai išvažiavo į Izraelį. Ir dabar kai gyvena - mano dukra gi buvo gydytoja, buvau pas ją, pusantros pa...
B:Sakėt, taip. Pasakojot. Dar noriu, kad apie tas žudynes, kad papasakotumė..
K:....nuotraukų davė.
B:Nuotraukų davė, aha.
K:Nuotraukų davė kaip jį nutraukė baliuje. Viską.
B: Baigėsi , jo? Baigėsi.
K: ... tai Nijolei, tai seseriai savo atidavė. Va taip. Kur Kaune gyvena toli. Bingeliai...

K:O čia iš jūsų kompanijos nebuvo pirmą kartą, kai mane radao prie kapo švarinant? Nėra nė vieno?
B:Ne ne. Mes pirmą kartą kai pas jus atvažiavom, mes radom...
K:Amerikos...
B:Iš AMerikos.
K:Ir su dukrom - mergaitės buvo jaunos , gražios. Verkė, ir aš verkiau, kai pamačiau, tai iš karto pradėjau verkti. Aš valiau, kaip jau darėsi - su dviem mašinom buvo. Oi va taip.
B:Tėvai , sakėt, jūsų...
K:Dabar žiūriu - ten buvo toks aukštas su akiniais. Tai jis labai gerai anglų kalbą mokėjo. Tai jis tam tokiam, kaip šitas - tai jis nesuprato, tai jis jam viską perversdavo. AŠ sakau... Žiūriu, tie kurie pirmiau buvo su moterimi, atrodo, kad nė vieno nu... NOrs pirmą kartą pamatęs žmogų, negali pažinti. Dabar jei iš tos kompanijos atvažiuotų, tai gal pažinčiau vieną kitą. O visų, tai jau ne.
B:Norėčiau paklausti. Po visų žydų žudynių, kai pasiliko žydų namai, namuose buvo baldai - kur tas viskas? Kas su tuo turtu pasidarė? Kas pasidarė su žydų baldais?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Šituos visus, sakau, daugiausia tie, kur šaudė, - načalnikai - viską paėmė. Tokių arklių gražių buvo!Karvių kiek buvo, oi Jėzau! Kiek buvo... O tokius, kur - kaip juos vakare ir dieną vedė - paima tą, tai ką rasdavo gero, tai pasiimdavo. Daugiausia tie načalnikai...
B:Ar yra jums tekę matyti po žydų žudynių pas tuos načalnikus namuose žydiškų stalą, kėdę ar kokį nors veidrodį - tuos žydų daiktus?
K:Kaip?
B:Ar jums teko pas juos namuose, tų načalnikų namuose po žydų žudynių matyti žydų daiktus?
K:Kodėl aš Matulaičio ir Valiuko vardų net nežinau? Bijojau su jais susitikti! Tai ko aš... Koks reikalas man užeiti? Pas žydelius - tai gal ne vieno namo nėra, kad aš nebuvęs. Mama nešdavo žuvis, parduodavo. Ateidavo pas mane vienas šitas... kaip jo pavardė... Tai jis ateidavo pats. Penktadienio pavakarė, o Gružansko toji, tai ne sau eidavo, bo turgus. Ji ateidavo antradienį su dideliu krepšiu, paimdavo 19, 8, 5 kilogramus. Po pusę lito parduodavau va tokius, va tokias žuvis - žmonėms užkandai kepti. Kad restoranas... Žinot, trečiadienis! Tai pas tuos man po 10, po 20 kartų teko būti.
B:Kai žydelių nebeliko, kai žydelius iššaudė, ar pasikeitė čia gyvenimas Merkinėje?
K:Kaip jau juos sušaudė, tai jau buvo labai blogai. Visko trūko. Duonos nebuvo. Parduotuvių nebuvo. Aš batelius ... nuėjau nuėjau į Leipalingį pėsčias 20 kilometrų suplyšusiais bateliais. Bo per karą buvom pabėgę, tai viską išpustačino (=išvogė). Buvom - 3 kilometrai, buvom pabėgę į kaimą su šeima. Arklį persiplukdėm, vežimą ir karves - per Merkį ant pievų. Tai kai grįžom, ką gerų daiktų pasiėmėm, išsivežėm, tai išsi... Nieko neradom. Tai radau kokius suplyšusius batelius. Tais suplyšusiais bateliais nuėjau 23 kilometrus, batelius nupirkau parduotuvėje. Tokie gražūs bateliai su auliukais. Jau mokėjau markėmis...
B:O kas atsitiko su žydų namais, su žydų malūnais?
K:Taigi užėjo, tai buvo daugiausia... daugiausia Gaidys - butų valdytojas buvo. Tai kas duoda kiek pinigų, tai lupa mūrą ir vežasi. Tai va vienas čia, netoli bažnyčios, samdė žmones, ardė namus ir pasistatė sau mūrą. Bet ilgai negyveno, numirė.
B:Kas toksai?
K:Pavardė Kurapka. Stovi dar namelis.
B:Tai ardė žydų namus?
K:Taip. ŽYdų visus namus... Čia buvo, žinot ką, 10 mūrų, daugiau, kur čystai (=visiškai) išardė.
B:O tie namai, kurie pasiliko, tai jie tušti stovėjo ar ten kokie nors žmonės įsikėlė?
K: Tiek žydų buvo... Tai užėjo visi tie, kur šaudė, kurie neturėjo namų. Kitas - tėvai kaime gyveno - o jis su žmona persikėlė, tusoe namuose gyveno. Ir kur geriausi - kur dabar paštas, ten dirbo tas (ai pamirštu dabar pavardę - kur saldainių fabrikas buvo, tai ten dabar paštas) - tai ten dirbo 8 merginos, saldainius darė... Tai Petras Pinkevičius ten persikėlė, iš savo namo ten persikėlė. Gaidys persikėlė - ten toks gražus namas buvo, kur plytas gamino. Žmogus turėjo plytų dirbtuvę, turėjo arklį, tokią mašiną. Mašina maišė, arklį prikabinę. Toks volas plytas degino. Tai tame name jis pradėjo tvarkyti.
B:Kas dar iš žudikų paėmė žydų namus?
K:Taigi paskiau - išpardavinėti! Kas nuėjo, žmonės, išpardavinėjo. Du žydeliai - atsirado giminių. Gimines sušaudė - tai pardavė patys - kur Gembickienė dabar gyvena ir kur gyvena... Taip, kur Gembickienė, gražus

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

namas prie bažnyčios, netoli. Kas dar? A dar vienam irgi - jis buvo stribas - tas gyvena nupirkęs. Tai nupirko... Buvo batsiuvys... pamiršau, kaip jo vardas. Jis buvo fronte, jis turėjo žvaigždę, medalį turėjo. Jis su manimi susitikdavo, pasikalbam, bet dabar jis gyvena Vilniuje.
B:Dar pasakykit. Po šitų žudynių, kadaiššaudė žydelius, kaip tie žudikai sugyveno su kitais žmonėmis?
K:Taigi su jais niekas neturėjo jokio bendro! Užtai aš - kiek jų yra, nežinau vardų, o tik pavardes. Tik pavardes. Dar vieno vardą žinau, bet pavardę pamiršau. Irgi toks smaugikas! Jis gyveno ant buvo pas žmogų, tokį Volungevičių. Gyveno... Pamirštu pavardę jau...
B:Nu bet Volungevičius va - priėmė tokį ant buto!
K:Palal pala... Tai jis buvo vidaus policininkas . Tai Volungevičius, kai jo po viskam žiūri kad blogai, tai jis išvažiavo. Sūnus buvo mokytas inžinieriumi, tai pasistatė Kaune, Aleksote namą ir tenai... Bet jau mirė ir žmona, ir jisai... Čia palaidoti, tik sūnus gyvena su žmona, su vaikais. Aleksote, Aleksote, čia nuo Merkinės atvažiavę... Aš jau... Kaip aš viską žinojau. Buvau pas jį užėjęs. Kai būnu Kaune - užeinu. Nugi kaimynas. Nu taip. Aš gi sakau: taip ir tuos visus... vienas tai buvo vieno aukšto. Tai visai... gal buvo 2 metai kaip pastatytas - išardė. O čia netoli buvo vienas dviejų aukštų, gražus, toks apvalus, priekis apvalus, rundinas toks - išardė. Kada ardo žmonės - netgi pirtį! Buvo tokia didelė pirtis! 100 žmonių eidavom į pirtį, 20 centų į pirtį. Skarda dengta. Pirmiausia skardą nuėmė, išbazarino - sau skardą pasiėmė. Visi šitie, kur taip dirbo...
B: Smaugikai.
K:... kurie ėjo už žydų šaudymą. Tai viską! - mūrus išardė, pirtį išardė, malūnus išpardavė, išardė, viską, viską išardė. Tas kalvis Vaskelevičius nupirko vieną malūną. Čia toks Balynas gyvena - nupirko Odinco malūną. Tas viską išardė. Viską žinau...
B:Tikrai žinot...
K:.. kur kas nupirko, kur... Bet va šitokį pasakysiu - vieną svarbiausią dalyką: yra pas mus katalikų tikėjime, jūsų tikėjime - vienas pripažįsta, kitas nepripažįsta - bet moteriškė viena pasakė: jos vyrą per susirinkimą išvedė šitie miškiniai , banditai. Išvedė ir jį sušaudė. Gražus vyras, protingas vyras. Tai toji... Tai jo žmona sakydavo: kas tiki Dievą, kas netiki - Dievas yra vėlyvas, bet spraviedlyvas (=teisingas). Teisybė! - šitą aš pripažįstu. Mano šeima, skaitykim, kito šeimą sakom, šitaip - yra čia kaimynas, sako, netoli gyvena , sako: Dievo nėra. Sakau: gerai, sakom, "Dievo nėra". Kas visą šitą gamtą tvarko? Kas taip yra? Yra! Koks jis stebuklas, sako. O toji moteris, kur vyrą..., sakydavo: Dievas vėlyvas, bet spraviedlyvas. Kur nuvedė sušaudė, tai greitai ir jie! Kiek jų čia yra surašyta - kiek jiems žmonės nedavė gyventi kaime. Tai rusai bunkeryje užčiupo, nužudė. Tai miškiniai nužudė. Tai tragedina kokia tai atsitinka. Ir viską, turiu aš pasakyti... Reiškia, moteriškės žodis yra brangus. Sako kitas: kodėl va šitas taip daro? Kodėl jo nenubaudžia? Sakau: dabar iš karto daro blogybę 20 žmonių, tai palaipsniui palaipsniui... Tai čia yra Sasnauskas Adolfas parašytas... Nedavė ilgai gyventi jam. Gemanius (?) mano broliui... nušovė. Žmonės nedavė gyventi. Reiškia, va tau kas yra. Šitaip. Tos moteriškės ir gi taip... Ir va kiek pasižiūri: kadaise vienas stribas gyveno. Jis buvo pabėgęs Rusijon. Jis parsivežė medžiagos , pasistatė čia namą. Tai kai nueina ant turgaus - stoviu su savo pažįstamais, ir jis ateina, sveikinasi. Sakau: pasitrauk, eik rankas nusiplauk. Sakau: tavo krauju aplaistytos rankos, tavo

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

kruvinos rankos. Dabar jis jau su manim nesisveikina. Krukonis toks, čia visai netoli gyvena.
B:Tai jisai ir žydus šaudė?
K:Stribas. Ne žydus, o žmones šaudė - išvežiman Sibyriun. Žinot, stribai.,
B:Stribai, jo.
K: Žydų šaudymas buvo, skaitykim, viena tokia organizacija, o paskui stribai, kurie dėl duonos, dėl turto lupti... Atvažiuoja pas žmogų - žmogus pasiturinčiai gyvena. Viską palieka, žmogų - fyt! čia. Sau viską išsiveža: ir grūdus, ir mašinas kuliamas, ir kas namuose... Žinote. kaip yra. 20 000 buvo išvežta Sibyriun - stribų darbas. Stribai - nu tai ką...
B: Gerai, viskas
B:Visus namus išardė ir... Stribai...
B: Dar pasėdim, paklbėkim dar.
Operatorius: Tai aš nerašysiu, ar dar rašyti?
B:Ne ne ne. Garso...
K: Taigi sakau. Niekas nemiela jau. Gyventi... va.
B:Tėvuk, jūs laimingas žmogus, kad turit gerus vaikus.
K:Pirmiausia turiu pasakyti - kad tai būtų... nu, viskas... duonos, pora batonų ir geresnė bulka - 10-12 litų...
B:Dešimt...
K:O dešros kilogramas - 19, 23... NU ką aš galiu... Ką gali valgyti?
B:Nieko.
K:Kartais žmona, ne, dukra gydytoja gyvena Klaipėdoje. Mieste gydytojo atlyginimas labai mažas. Kai ji gauna -400 ar 500 šimtus už vandenį, už šildymą, už elektrą reikia mokėti. 100 litų kelionė kainuoja. Ir paskiau atvažiuoti į Vilnių ir paskui važiuoti į darbą. 100 litų už keleivinę reikia mokėti! Kaip galima gyventi... Kartais...
Operatorius: Sauliau, užsisek...

Lauke - outdoors.
Operatorius: tiktai jeigu sakysi, tai sakyk garsiai.
K: YYY Nebus jau čia . Po mėnesio laiko nebus čia... Nebus mėnesio laiko, kai man reikės gėles, va čia... Aš... vienas YYY negali... Čia mano daugiausia, mano, reiškia, visi kaip tėvai buvo. Ir taip užrašyta blogai - aš nežinau! Parašyti ar: "Lietuvos žmogžudžiai", ar "banditai..." Kitaip jų vadinti negalima - jeigu žmogus eina nužudyti žmogų, kuris jam nieko blogo nepadarė - kokia sąžinė ir kaip gali nedrebėti rankos!? IŠ čia visas samanas - ten krūvos - YYY negrąžu pažiūrėti Jei... nešluotum čia - tai visą dieną ir vėjas ir šakų, būdavo, prineša, ir spyglių. Tai su šluotom dviem einu, dar anūką paprašau. Nuėjau į mišką, tai pašluoju iki pusės. O dabar sakau: kai šluosiu ir išnešiu ant to kelio, kad būtų smėlio nematyti, kad mašina nebuksuotų. Bo atvažiuoja žmogus - nežino. Nežino, mes va taip...
B:Tai kas dabar šitam kape guli?
K:Ką?
B: Kas šitam kape guli?
K:Žy... Čia vyrai.
B:Vyrai.
K:Vien vyrai čia, ir moters nėra nė vienos. Vien vyrai čia.
B: Padėkim gėles dabar, padėkim.
K:Šito miško - dabar ir čia pakalnė - mano miškas jau žemiau. Tai jau rastai - va! - senas. O šitie sodinti keturiasde... penkiasdešimt

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

šeštais, penkiasdešimt ketvirtais, va taip. Šito miško - čia nebuvo nieko.
B:Tai kas čia buvo? Plynas laukas?
K:Grynas laukas, jkarves ganė. Karves ganė. Kiek aš čia priklūpojau, su kastuvu verčiau, nešiau ten va. Krūvos ten gal dvi trys.
B:Padėkim turbūt gėles. Padėkit , tėvuk. Kaip jūs čia dabar...
K:Ne, ne čia dėsiu. Kur moterys. Kur moterys.
B:Gerai, tiktai mes prieikim...
K:Čia tik aš užeisiu ant kapo , pataisysiu vieną gėlę ir ...
B:Noriu tokio dalyko paklausti. Va šitas užrašas - jūs sakėte, kad... Kaip jums...
K:Čia reikia taip parašyti... "Šioje vietoje keturiasdešimt pirmais metais, metais, hitlerininkų žmogžudžiai ir jų vietiniai pagalbininkai". Neteisingai!
B:Neteisingai?
K:Neteisingai. "Šioje vietoje keturiasdešimt pirmais metais Lietuvos banditai, arba žmogžudžiai, nužudė vyrų tiek ir tiek...". Kad žino... Nu kaip aš galiu pasakyti, kad šitą žmogų žudė - kaip jo čia turi būti pavardė, užvadinimas? Jokiu būdu!
B:Ne, kai dabar čia parašyta, tai galima pagalvoti, kad čia ir vokiečiai žudė.
K:Čia va atrodo taip... Kas nesupranta - tai atrodo, kad vokiečiai žudė ir dar pagalbininkai jų.
B:Taip.
K:Nė jokių pagalbininkų čia negali būti.
B:Kaip čia buvo iš tikrųjų?
K:Nu sakau , kad aš šiandien grįžčiau sveikas namo! - vokiečiai piršto uždėti nebuvo! Merkinėje, ne tiktai čia, bet Merkinėje nebuvo. Buvo keturi va tokie va vyrukai, kur ženklus brėždavo - rodyklę mašinai važiuoti , kur mieste reikėjo važiuoti į frontą. Bet jie ginklo dar... ar matė, bet neturėjo rankose. Ir jų čia nebuvo. Čia buvo... Šitą jeigu ma... Ten kelias. Parodysiu, ten kelias yra. Ten su arkliais važinėjo. Ten vedė... Čia vedė - šita lyguma - vyrus. Kai jau baigė, tai vedė tuo keliu moteris.
B:Tai ten yra kitas kapas?
K:Tai va tuoj kitas. Tas pats, kaip ir čia. Užrašyta biškį jau kitaip, biškį kitaip.
B:Ir čia buvo iškastas griovys.
K:Griovys buvo iškastas į tą pusę. Jei aš būčiau bulvėse negulėjęs, aš būčiau čia kasęs. Bet aš supratau ir žinojau, kad toks dalykas - aš bulvėse gulėjau kaip vabalas. Bulvėse gulėjau, kad mane nepačiuptų. O kai jau vedė šaudyti - čia tų medžių anei vieno tokio nebuvo.
B:Čia laukas buvo.
K:Laukas!
B:Kai kasė šią griovį, duobę, jau žinojo, kad čia žydamas duobė?
K: Nežinojo. Tik sakė, kad kasti reikia. O kur kasti? Jasionis tas... rašiau, jūs rašėt...
B:Seniūnas.
K:Seniūnas - tas varė. Kokį rado namuose - darban. Nesakė, kokan darban. Va taip. Čia neteisingai užrašyta, ne.
B: Tai tie žmonės, kurie čia kasė šitą kapą, jie nežinojo, kad čia yra žydams kapas?
K:Žinojo, kad žydams.
B:Žinojo.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Žinojo. O ką jis, atvarytas kasti... Jūs atvarysit mane: prašau, čia kasti duobę.... Kasu. Jei stovi su pistalietu, ir kasi. O gal tau čia bus? O taip. O kas žinojo...
B:Tai jie žinojo, kad čia jie žydams kapą kasa.
K:Nu tai paskiau sužinojo, kai žydus pradėjo... Pirmiausia dar žydus nerinko, o kapus - duobes kasė. Duobes jau kasė. Labai gaila to , kuris vežiojo... Dviejų žmonių man gaila. To Neverausko, kuris vežiojo senius, kurie nepaėjo... Ir tas Vaskelevičius... Jie... NEverauskas, kur vežiojo - Neverauskas būtų labai... gražių pasakyti. Jis čia jau daugiau matė, ir va, ir numirė. Bet jau dabar oho metų, kai jis numirė. Jaunas - žmona gyveno. O žmona iš kaimo. O ji tokia kvailutė, nieko nežino, va taip.
B:Tai dabar šitas gėlytes nunešim į kitą kapą...
K:...kur moterys. Kur moterys. Aš sakiau: dvi paliksim čia, dvi ten nunešiu. Bet , sako, dar yra pas mane, sako sūnus. Nuneši, tėvai, kur merginos...
B:Kai tas audymas vyko, kur jūs gulėjote?
K:Bulvėse... A, kai šaudė, tai gulėjo už kranto, ten. Kaip to namo tas posūkis, tai ten krantas. Taigi tų namų nebuvo. Ten buvo lyguma. Nebuvo. Dabar čia ten daktaras padarė, moteriškė pastatė namą. O ten buvo kalnas, krantas - daugiau nieko.
B:Iš tos vietos, kur jūs gulėjote, šita vieta matėsi?
K:Šitoj vietoj - nematyti. Taigi mes 300 metrų gulėjom. Parodysiu.
B:Gerai.
K:Oi lygumos! - čia nebuvo nei vienos pušytės. Nei šitų nebuvo. Ojei.
B:Laukas buvo, pieva.
K: Lygu. Va kaip čia dabar.
B:Kas šitą vietą išrinko?
K:Nežinau. Tai šitie vadovai. Šitie vadovai išrinko. Pirmiau lyg taip girdėjau, kad, sako, kad nuvežė tuos pirmus žydus, sakė: nereikia vežioti, bet reikia vietoje, šitaip. Tai paskiau nevežė, Jasionis jau daugiau nevarė vežti.
B:Šita žemė - čia buvo pievos - kam šita žemė priklausė? Kas buvo tos žemės savininkas?
K: Bendros Merkinės ganyklos.
B:Bendros.
K:Bendros.
B:Šeimininko čia nebuvo.
K:Nebuvo. O dabar jau miškų ūkis. Miškų ūkis pasodino, apsodino. Jiems planas, jiems planas kiek miško hektarų apsodinti - jie samdo moteris, joms moka ir taip.
B:O tuo metu, kai buvo žudynės, tai ta žemė nepriklausė niekam. Čia tokio gaspadoriaus...
K:Merkinės bendras sklypas. Merkinės bendras... Ir man priklausė. Mano miškas čia už 50 metrų. Ale kokie medžiai! Vo! Medžiai. Toliau biškutį tai tie medžiai - va, kaip apimti! ANt rąs..., ant lentų.
B:Nu gerai, dabar eisim prie antro kapo, gerai?
K:Eisim! Tai aš nešu...
B:Eisim prie...
K:Eisim prie... Aš ir gėles nešu. O jie jau čia susitvarkė? Galėsim eiti.
B:Gerai.
K:Šituos medžius...
B:Gerai, čia viskas. Tada čia viskas... Aš manau...

K: Čia tik vien moterys su vaikais.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

(Balsai iš tolo, sunku ką nors išgirsti)
B: Tai dabar kaip šitam kape žudė, tai anas kapas jau buvo užkastas?
K:Jau... Užkasė, čia nieko ir perėjo čia.
B:Tai čia žudė toliau?
K:Taip. Čia, čia visai... Ketvirtą valandą čia jau baigė.
B:O aną kapą kada baigė šaudyti?
K:Apie antrą ar pusę dviejų. Apie pirmą.
B:Apie pirmą baigė ten.
K:Pradėjo.. Ten žmonės tiktai kėlėsi. Jau aš nunešiau valgyti - manęs neleido.
B:O moteris ir vyrus varė viena kolona ar atskirai varė?
K:Ats... Vyrus - viena kolona, antra kolona - sušaudė, užkasė. Paskui moteris - viena kolona, antra kolona. Va dabar gėles reikia sukišti. O taip.
B:Tai čia irgi toks pat užrašas.
K:Čia, čia vien tiktai moterys. Vaikai ir moterys. Tokių vaikų, va tokių. Neša. Čia nebuvo miško, nieko. Toks smėlis buvo čia visur. Ten daugiausia - čia tai dar ne taip buvo lygu - ten daugiausia. Ir kelias taip toliau. Kelias, kelias toks kaip ir čia. Tai toks smėlis, samanynė buvo. Nebuvo samanų. Vėjas nešė - baisus dalykas. Nebuvo čia nieko.
B:O kaip šitas užrašas - teisingas?
K: Ir čia tas pats: "šovė vietoje vietiniai žmogžudžiai". O "Hitlerio žmogžudžiai" - čia neteisinga. "Ir vietiniai pagalbininkai nužudė 160 žydų moterų ir vaikų".
B:1600.
K:1600. 3000, neskaitant kiek į ALytų išvežta! Kiek į ALytų, negaliu pasakyti.
B:3000 per tuos abudu kartus.
K:Taip. Moterų... užtai, kad labai daug vaikų buvo. Kiekviena žydų moteris turėjo šeimą, vaikus. Tai užtai čia yra daugiau.
B:Nes sukiekviena moterimi buvo daugiau žmonių?
K:Daugiau žmonių. Tai nekalbant... Reiškia, šitas, kaip ten jį... Vienas žydelis keturias dukras turėjo! Nė viena nevedusi. Oi kaip liūdna. Ai kaip man iš galvos greitai išeina - kiek sakau jo pavardę, ir pamirštu.
B:Tai dabar apie šitą užrašą. Kaip reikėtų teisingai rašyti?
K:Čia rašyti reikia taip: Šovė vietoje keturiasdešimt penki.. pirmais metais rugsėjo dešimtą ar dvyliktą dieną... Nužu... Lietuvos žmogžudžiai, arba Lietuvos banditai, ižžudė Merkinės gyventojų žydelių tiek ir tiek". Va. Taip reikėtų užrašyti. Ne taip. Aš sakiau: kai filmuos, tai žinot, ką reikia padaryti? Reikia paimti storą popierių ir storai parašyti, kad, reiškia: šovė vietoje, nužudė...
B:Nieko dengti nereikia. Jūs visą teisybę pasakėt , ir čia yra svarbiausia. Kai žmogaus prisiminimas yra teisingas, tai yra daug svarbiau.
K:Man... galiu čia, bet man reikia čia šluoti. Negalima vaikščioti, kur čia mano Chaja guli, kuri ateidavo pas mane žuvies. Ji čionai guli. Ir šita Gordono sesutė, kur sakiau, karas bus - ji dar buvo gal kokių 18 - 20 metų, va taip. Ji čia guli. O ten tai mano visi. 20, kur pavardes žinau... 20, daugiau kaip 20. Kai Bekerio žmona, tokia moteris buvo, auksą pardavinėjo, parduotuvę turėjo. Slocnikas - pardutuvę turėjo. Kubickas batelių turėjo. O šita... Gordonas - skardininkas, Odincas - 3 malūnus turėjo, Šeleris turėjo, Šeleris turėjo labai gerų saldumynų kepyklą. Šitas šitas... Isarka labai geras buvo. Paskui Šachna -

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

kirpėjas, plaukus kirpo. Jis buvo žydelių muzikantas. Trys muzikantai - kai būdavo daromos vestuvės, paprašo mane...
B:Tai jūs grodavote vestuvėse?
K:Ką?
B:Ir jūs grodavot vestuvėse?
K:Gal dviejose vestuvėse buvau. Nu, kas? Išgerti neduodavo - viena bonkė (=butelis) ant trijų žmonių visuomet visada, ir vis (?) valandas...

K: Ta žvaigždė buvo ant rūbų prikabinta - ta žvaigždė, va....

K: Negreitai, negreitai pristatė.
B:O prie vokiečių nekasė?
K: Prie vokiečių ne.Kai rusai užėjo, pradėjo kasti. Tada rusai - čia Varėnos rajonas, rajonas pranešė...

Operatorius:Važiuojam.
B: Tėvuk , dabar apie tą žvaigždę. Kas yra ta žvaigždė?
K: Žydelių tikėjimo ženklas , kaip pas mus kryžius. Suprantat šitą dalyką? Katalikų tikėjime yra kryžius, o jų tikėjime yra čia. Žydelių tikėjimas - prie durų būna oda. Būna oda, ir kas ten yra, nežinau. Jie meldžiasi... Kai užeini pas juos šeštadienį... Kai užeinu pas juos, jie meldžiasi - ką nori daryk, ką nori imk - neatsakys tau nieko. Negalima kalbėti su juo... Kada meldžiasi žmogus , negalima kalbėti su juo. Šitas jų ženklas - kaip mūsų kryžius.
B:Ir jie, paskui jūs pasakojot, prie drabužių prisiuvo.
K:Taip, prie drabužių. Taip kad jų , jų tikėjimas - ženklą tą. Kaip mūsų kryžius. O taip. Kaip kunigas pas mus bažnyčioje užsideda tą kamžą, ant pečių jam yra kryžius. Tai va čia tas pats ženklas yra.
B:Tai jie paskui tokias žvaigždes turėjo ir nešioti?
K:Tokias žvaigždes, penkiakampes, geltonos medžiagos. Aš gi kaip jų šeimininkas, sakau, jų buvau. Bet tiek aš metų gyvenu ir nieko nepamirštu nieko, nieko. Jei būčiau žinojęs, būčiau mokėjęs žydų kalbą,kad būtų manęs nesupratę, kad... Aš nuvažiavau anais metais - dabar trys metai - į ALytų paršiukų pirkti. Labai daug stovi... Ir su draugu. Sakau: iškelk man tą paršą iš mašinos. Iškėlė. Aš sakau: ich nit keifen den kleinen švain, cu tajer (=aš nepirksiu paršiuku, jis per brangus). Cu tajer, cu tajer, per brangu, per daug pinigų, cu tajer. Jūs turit suprasti šitą. Kad aš moku, ir vokiečiai... Cu tajer. Užėjo vokiečiai... Arba: cu fil (=per daug). O žydų kalboj yra "cu tajer" - per daug, per brangu. Va taip, matot, tokį žmogų jūs rasit vilkinį...
B: O kas šitą žvaigždę nupaišė? Šita žvaigždė yra nupaišyta ranka.
K:Čia iš Varėnos. Kai atvežė šitą lentą iš Varėnos, tai čia tas ženklas yra. Žydų tikėjimo kryžius. Žydų tikėjimo kryžius. Mes užeidavom... Aš užeidavau - kaip jie meldžiasi sinagogoj. Moterų ten nebūdavo. Moterys neidavo. Tik visi seniai. Ir jaunų nebūdavo. Užeinam. Jie meldžiasi. Ką tu nori daryk - jie tau nepasakys anei žodžio. Visai nieko su tavim.
B:Nemato.
K:Nemato, nemato. O pas mus tikėjimas yra išpažintis. Eina bažnyčioje, o žydelių tikėjimas buvo: rugsėjo mėnesį prie vandens meldžiasi. Prie vandens - vanduo nuneša jų nuodėmes. Jums šitas nebuvo šitas dalykas žinomas? Ne... Merkinėje , kai prieini prie Nemuno (kaip aš gi ten gyvenau), šimtas! - vienas prie kito taip stovi ir jie tik kalba, meldžiasi. Reiškia, nereikia rabino, ale vanduo nuneša tas nuodėmes , kaip pas mus kunigas atleidžia. Jūs galit man atleisti nuodėmes, kai aš ą

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

bloga padarau? Ar jūs man, ar aš jums galiu atleisti? Jokiu būdu ne. O kunigas - jis pagal istoriją atleidžia, ar teisybė, ar neteisybė... O jų tikėjimas buvo, reiškia, kad vanduo nuneša.
B:Tai jie eidavo prie Nemuno melstis?
K:Prie Nemuno - vienas prie kito stovi, penkiasdešimt, dar daugiau. Prie pat Nemuno krašto stovi: kur vanduo neša - nuneša.
B:Tai prie Nemuno stovėdavo tiktai vyrai? Ir moterys, ir vaikai?
K:Visi ten: ir moterys, ir seniai, ir visi. Visi, visos šeimos. O taip, kur galima... Nu jauni vaikučiai, tai ten nereikia. O kai vedė, kai vežė laidoti, tai renka su dėžute pinigus. Buvo, buvo vienas renka... Katalikai duoda pinigus! Priima iš ka... ir iš mūsų tikėjimo, priima. Ir vežimas buvo ant ratų, ir vežė viso miestelio gyventojus, kas žydelių numiršta , - ten pas juos karstas, toks kaip mūsų tikėjime karstas, ir ant ratų pritaisytas...Ir kai kas numiršta - jau veža. Tame pačiame atveža prie duobės, apsuka tą medžiagą - tos baltos medžiagos labai daug reikia. Oi ... nu buvo taip: kas, ir aš taip stoviu, taip. Aš... Kad aš jų nieko nebijau. Kad aš kaip šeimininkas jų - tai ką aš turiu bijoti? Nu. Medžiagos reikia kokių 20 metrų. Negyvą apsupa. Mūsų tikėjime darosi karstas. Karstan, reiškia. O jų tikėjime - apsupa ta balta medžiaga visą žmogų, kad jo nematyti ir paguldo į apkasą. Ir prideda vytelių...
B:Atsargiai, atsargiai.
K: ... meldžiasi visą savaitę...
Operatorius: Jūs nurovėt šitą mikrofoniuką.
Operatorų pokalbis.

B: Tai dabar eikim į tą vietą, iš kur jūs viską matėt, kur jūs gulėjote. Kur tas yra?
K:Tai ten ta vieta, kai mes atvažiavom ant kalno, tai ta vieta.
B:Ar jūs galit parodyti tą vietą, kur jūs buvote?
K: Galėsiu parodyti.
B:Parodykit.
K:Galėsiu.
B:Gerai, tai einam.
K:Tai toli dabar. Kai mes važiuosim atgal. Dabar toli.
B:Ai, čia privažiuoti reikia.
K:Nugi prie namų. Net kur namai stovi net. Taip va, po dešinei.
B:Tai jūs parodysit.
K:Taip.
B:Nu tai einam.
K: Tai dabar eisim ten?
B:Eisim ten.
K:Oi , tai galėsim nueiti, nu taip, galėsim. Galėsim nueiti, gerai. Galim eiti.
Balsas iš tolo, sunku išskirti žodžius.
K: ...šiškų tų, spyglių.
B: Darbo pridaro.
K: Tai šluok ir šluok - va taip.

Operatorius : Gerai, važiuojam.
B: Tai dabar, tėvuk, sakykit, į kokią mes dabar vietą einam?
K:Ten, kur mes gulėjom, kai matėm, kai juos varė. Kur mes buvom pasislėpę žiūrėti, kaip juos varė. Kolonos.
B:Jau varė šaudyti.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Jau varė šaudyti. Čia to namo nebuvo. Čia to namo nė vieno, čia. Ten buvo lyguma. O čia dabar tai išarę... Juos varė. Čia miško taip nebuvo , čysta (=plyna) taip. O mes buvom te, už kranto.
B: Kokiu metu jūs čia atėjot? Ar kai varė vyrus? Ar jau kai varė antrą partiją...
K:Tiktai dar vyrus varė - mes jau buvom čia.
B: Tai jūs tuos vyrus aplenkėt? Aplenkėt tą koloną?
K:Tai mes pirmiau, mes pirmiau atsigulėm. Kai koloną varė, mes jau matėm, kas ėjo net. Užpakalyje ėjo Slocnikas. Taip pažino mano vyrai, sako: Slocnikas. Sakau: taip, Slocnikas.
B:Iš kurios pusės juos atvarė?
K:Iš ten gi. Kaip tą kelia, kur mes važiavo.
B:... takeliu, paskui jie, reiškia, praėjo šituo taku...
K:Čia nebuvo... Čia buvo lyguma, ir varė... Miško nebuvo. Į ploščadką (=aiktelę) ir nuvarė.
B:Tai kaip jie laukė mirties, jau jūs nematėt?
K: Gulėjo taip visi suguldyti ant žemės.
B:Jūs matėt?
K:Taigi mums viskas matosi. Taigi mes iš ten ir matysim taip pat. Ta visa lyguma.
B:Gerai, tai einam tada, einam.

K: Va, matot, kaip buvo. Čia gulėjom keturi.Ir va, miško nebuvo. Viskas ma... Kai jau nuvaro - viskas matyti - suguldo, tai žiūrim biškelį, kaip juos varo... Nėra mūsų. Va, sakau gi, apkasas čia, ir mes va čia gulėjom. O taip va. O čia taip viską matėm. Iš čia.
B:Tai kodėl taip reikėjo slėptis?
K:Taigi mus būtų nužudę! Bus... "ko jūs čia?". Būtų pačiupę - į kelią ir būtų nuvarę kartu su žydais. O kaipgi... Mes čia būtume pabėgę, jei būtų ėję į mus. Va. Tai kaip jūs galvojat? Tai kad nors pušaitė čia būtų! - nebuvo nieko.
B:Čia buvo plyna, visur plyna.
K:Plyna, gryna, gryna. Karves ganėm. O taip.
B:Juos, reiškia, tą vyrų koloną...
K:Taip.
B:... atvarė nuo Merkinės ir toliau - kur juos suguldė?
K:Varė... galas pasibaigė, čia kokie 50 metrų ant lygumos, o vienas galas - jau net prie duobės. Ir užėmė... Visi kaip gulė, visi gulė va taip... Ir jis pakelia galvą - bumpt! vėl... Užima, kolona visa guli, užima, 50-60 duobėn, bububu - ateina, vėl paima. Ir visus paskutinius - jau eina tuo keliu.
B:Po kelis juos paimdavo?
K:Po 4, va taip sukabintus, galvas žemyn žiūrėti - ir vedė koloną po keturis. Nuo mano namo - jau čia buvo galas. Tokia kolona. Dvi kolonos vyrų ir dvi kolonos moterų.
B:Reiškia, vyrai buvo čia suguldyti, ir jie imdavo po keturis.
K:Taigi atvarydavo po 4 nuo sinagogos kartu. Išvaro iš sinagogos ir: po keturis stoti! Užpakaly vėl keturi, vėl - tokią koloną sudaro ir varo. Va taip.
B:Gerai. O paskui, kaip jūs rodė , kaip suguldė..
K:Taip. Suguldė ir prie duobės jau vesdavo nušauti. Po kelis?
B:Po kokius 60-70 vedė iš karto.
K:Po 60-70.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:O taip maždaug. Kokius 4 kartus tą koloną - ir va, sušaudo. Valandos netruko. Nu, jei valandą, ne daugiau.
K:Reiškia, iš čia paimdavo 60 žmonių. Daugiau gal - ir 80... Nu taip... Ta kolona, kur varydavo, - 200 metrų ilgio! Tai per kokius 4 kartus paimdavo tą koloną. Po daugiau, va taip, maždaug. Tai dvi kolonos vyrų, dvi kolonos... O moteris, kai vedė, tai mes čia žiūrėjo, kad ten vedė, jau kitu keliu vedė. Ten kelias buvo. Miško nebuvo, kelias... O tiesa, būtumėt pamatę senas žydų kapines. Reiškia biškutį grįžti. Galima grįžti, va kaip ten užrašyta dabar, biškį ant vieno stulpo Varėnos rajono prirašyta. Parašyta.
B:O kai moterų koloną su vaikais atvarė, tai juos irgi guldė ant žemės?
K: Jų - ne... Mums buvo jau toliau, mes nežiūrėjom. Bo jų nuvarė ten visai ten, kitur jau, kita kryptimi. Čia tuos varė čia, o tuos - jau palei tas kapines.
B:To jau jūs nematėt.
K:Tai mes jau ten nežiūrėjom. Tik matėm, kad vaikus neša ant rankų. Matėm.
B:Kaip jie gulėjo? Jie tylėjo, nieko nekalbėjo?
K: Tai jis tik biškį galvą pakėlė - bum! Tai rodžiau jums. Į žemę žiūrėti!
B:Tylėdavo.
K:Ir tylėti! Tik šitaip. Visą laiką taip, kaip... Sakiau: penkioliktais metais čia kasta, čia šitie grioviai, kai tas karas dar buvo vokiečių su rusais. Tai čia va tiek dar apkasų buvo. Čia lyguma - ganėm karves, ir va taip va. Aš ganiau daug metų. O mano gimtinė, žiūrėkit čia, pamatysit. Va prašau į čia ateiti. Pamatysit, kur mano gimtinė, pamatysit Nemuną. Va Nemunas. Ten mano namas stovi žemiau. Tai va čitam Nemune žvejojau visą gyvenimą.
B:O kas ateidavo prie šitų suguldytų vesti prie duobės šaudyti?
K:Tie patys, kurie sušaudo, vėl ateina.
B: Kurie ateidavo? Ar jūs juos pažinote? Ar galite pasakyt pavardes , kas ateidavo vesti?
K:Na tie patys, kur vedė. TIe patys. Tie patys, kur surašėt. Tie patys, visi tie patys ir tie patys. Va taip.
B:Ką iš jų atsimenate? Kuriuos atsimenate, kad ateidavo....
K:Nu negaliu pasakyti šito, bo nematysi. Ateina žmogus , ir ką aš žinau, kokia pavardė, kaip jis atrodo. Aš nežinau.
B:Tai vienu metu jie atskirdavo iš tų gulinčių... Kelis jie atskirdavo?
K:Iškart, sakau, paimdavo ne mažiau 60. Iki 100 arba 80. Va taip. Ir 10 minučių - nėra. Tiktai nuvaro - tiktai tatatata. Ateina kitus...
B:Reiškia, ateina ir kaip? Liepia susikabinti už rankų, taip?
K: Ne. Kaip pasikelia, tai bu... Kaip guli susikabinę, taip visi keliasi... Vėl varo. Vėl varo.
B:Ar jie prie duobės stovėdavo susikabinę , ar ne?
K:O šito - prie duobės - negaliu pasakyti. Nieko ten nemačiau, prie pat duobės nebuvom.
B:O nuo tos vietos , kur jie gulėjo?
K:Taigi, taigi, tai lyguma - susikabinę gulėjo.
B:Susikabinę gulėjo.
K:Taigi. Ir nė galvos nepakelta - į žemę žiūri.
B:Ir kai pakeldavo į šaudymą vesti - irgi susikabinę?
K:Susikabinę. Ir nenorėdami (?) susikabinę. Ir kad ne... į žemę žiūrėti. Į žemę žiūrėti. Kaip iš sinagogos vedė - išvedė per duris: susikabinti, keturi! Čia vienas po kito - taip išsistatydavo ta kolona.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

B:Ar pakeliui iš sinagogos juos mušė?
K:Ką?
B:Ar mušė juos pakeliui iš sinagogos?
K:Ne. Nemušė.
B:Nemušė.
K:Nekėlė galvos užtai, kad į žemę žiūrėjo. Kuris kartais pakeldavo, tai tik buože duodavo, va taip.
B:O čia jau mušė?
K:Čia, čia nemušė. Čia nemušė. Jei mušė, tai kai nurengdinėjo iš sinagogos. Bet kad niekas - prie sinagogos anei gyvos dūšios nebuvo. Niekas nėjo. Buvo įsakyta, kad anei žingsnio. Va taip.
B:O kaip jūs paskui sužinojote, kad ten nurengdinėjo, kad ten mušė...
K: Nu taigi, nu taigi grynus (=nuogus) vedė! Pusiau nurengtus. Tai kaip nesuprasi? ŽMogus eina , vis apsirengai. O paskui, kad basi, tai jau baisi. Tai jau tą galima pasakyti, kad basi. Va, sakau, pažinomt paskutinį tą laikrodininką - ai Jėzau, kelnės nusmukę, baltiniai kokie. Buvo: su kelnėm ėjo, su švarkais suplyšusiais ar su rubaškom (=marškiniais). Bet kada tas Slocnikas ėjo - kelnės nusmukę. Nedavė jam pataisyti, užtraukti. Eina, tai va - kelnės gi neduoda, kelnės gi neduoda gi eiti, žengti. ŽInot gi, kelnės, net užsmukę ant kojų! Ir matėm - pažinom. Sakau: žinot ką, eina Smolnikas. Sako: tas, tas. Paskutinis. Pažinau. Bekeris priverkė pas mane, grįžęs iš Maskvos po viskam, kai jau rusai užėjo. Išvažiavo paskui į Vilnių, į Lenkiją išvažiavo. Mano pats geriausias laikrodininkas buvo! Oi kokiž žydeliai buvo, ojei ojei. Aš... gal tik 2 katalikų šeimos man Merkinėje tokios buvo. Aš daugaiau nebendravau. Nerandu aš. Dabar va mano gatvėje yra 6-7 gyventojai. Tai tik vieną šeimą aš dar turiu, kur galima su juos pasikalbėti, ką nors pasiskolinti, ar padirbėti padėti man ar jam. Tai tik 1 šeima. O kitos 7 šeimos - tai nenoriu nei kalbėti apie juos.
B:O žydeliai visada padėdavo?
K:Nu tai kaip - brodiagos (=valkatos), netiki niekam ir jie nieko... Jie žmogaus visai negerbia. Nu tai ką dabar pasakysi? Ką pasakysi apie tokią šeimą? Ką pasakysi, kad tas dabar grįžęs Krukonis... Sveikinasi. Saku: prapuulk man iš akių, nusiprausk rankas, va taip. Tik žiūri žmonės. Aš ant turgaus pasakiau šitaip. "Nusiplauk rankas". O čia pakalnėje - tas Petras Stadolnikas. Čia va. Brolis gyveno - žudikas, bet jau AMerikoje numirė. Gavo, gavo pranešimą, kad pernai ar užpernai gruodžio mėnesį mirė. Gal jau jam davė žmonės mirti. Kad jaunas... Jis dar... daugiau neturėjo kaip 35. 40 metų dar neturėjo. Tai va kaimynas - žudikas iš Bingelių kaimo. Šitas Stadolnikas, Čiurlionis Jonas ir Bilinskas Vaclovas. Tai žudikai pirmos rūšies!
B:O tie žudikai į bažnyčią eidavo?
K:Ką?
B:Tie žudikai į bažnyčią eidavo?
K:Ne, kas eis bažnyčion? Pas mus dabar Merkinėje eina... kur eidavo šimtai, tai dabar eina tik penki.Taigi. VIenas nuošimtis dabar eina į bažnyčią.
K:O tie žudikai - jie eidavo į bažnyčią?
B:Ne, kur jie eidavo. Kad ir nežudikų 7 šeimos mūsų gatvėje neina. 7 šeimos neina! Tik mano šeima, ir va kitoje pusėje geltonas namas - tik tos 2 šeimos eina. Daugiau niekas neina. Mano žmona ir šiandien buvo. Mano žmona - diena dienon. Nevalgiusi pusę dienos - o bažnyčioje ji turi būti. Prieš jūsų atvažiavimą tai žmona išėjo tik po aštuonių. Anūkai ėjo į mokyklą, bo jau nuo aštuonių..

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Pokalbis tolumoje.
Operatorius: pusę sekundės...
B: Neišfilmuok visos kasetės. Pora...

K: Prieš sušaudymą laikomi žydai šitam kilme (?), tame mediniame ir šitam. Šitam ir tam valgyti nešiau. O ten nenešiau.

B: Dabar noriu apie šitą lentą paklausti.
K: A neteisin... Aš gi jums buvau sakęs. Ją reikia numesti.
B:Šitą lentą.
K:Į šitą namą - šitas - ir tą medinį pastatą - buvo pilna, 3000, įsivaižduojat. O šitam kambary 3000 sulis? Kaip silkių iki lubų sudėtų, tai... Durnius. Vienas direktorius buvo durnius. Kitas dar durnesnis?
B:Gerai. Tai buvo šitas, tas medinis, šitas. ir dar buvo vienas namas, pilnas...
K:Va.
B:... kuris nugriautas, kurio nebėra.
K:Sinagogos. Medinis buvo.
B:Tą bulvių bliūdą, kurį nešėt valgėti, į kurį namą nešėte?
K:Į šitą ir į tą.
B: Tai į šitą namą - kam nešėte bulves?
K: Kur mano koževnikas.
B:Koževnikas. O į tą namą kam nešėte bulvių?
K:Irgi , irgi pažįstami. Kitam. Taip: vieną dieną čia atnešu, kitą dieną čia. Per tris dienas nešiau. O ten buvo medinis - nenešiau.
B:Per kurias duris buvo galima paduoti?
K:Tiktai per šitas. Per šitas. Ir tik tas. Tiktai. O čia aplinkui vaikščiojo sargyba. Ir nebuvo tokių rūmų, nieko. O taip...
B:Tai čia vykdavo... Kaip jūs paduodavote tas bulves?
K:Tai va: ant laiptų ateini, atsidaro durys ir iškiša galvas. Kuriam reikia, kur šaukiu, tas ateina, paduodu, ir nusineša. O taip. O jie čia tą lentą įdėjo - čia beprotis parašęs yra. Proto pas jį galvon - košė, ne...
B:Kas buvo šitam žydų name prieš karą?
K:Mokykla.
B:Mokykla.
K:Mokykla žydų.
B:O šitam ?
K:Sinagoga. Ir mediniam - sinagoga buvo. O taip. DVi sinagogos buvo, mokykla. Čia žydų mokykla. Direktorius buvo Sidaranskas. Sidaranskas, prisimenu.
B: Tai čia šitie abudu namai buvo pilni prikišti žydų?
K:Ir trečias dar - čia medinis.
B:Pilni sugrūsti taip, jo?
K:Nu, viduje taigi nebuvau. Betgi įsivaizduojat, kaip parašyta, šitam pastate - protas sukrito jam, tam žmogui, kuris čia rašė ir sakė šitokius dalykus. "Šitam kambaary buvo laikomi prieš sušaudant" - 50 šitam čia, šitam kambary ... Tai nežinau, ar dar tiek... Ar jie suguldyti ant galvų (???)... ŽYdų mokykla buvo. Sidaranskas buvo direktorius. Prisimenu pavardes.
B:O rabinas kur buvo uždarytas?
K: Šitas čia, tai kas (??), - šitam.
B:Kartu su koževniku?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

K:Su koževniku. Biliceris, Slocnikas - visus atsimenu ir pažįstu. O taip. Tai aš sakiau, dar buvo. Parašysiu - "tą lentą išmesti". Šitame - tris tūkstančius? Užeikit į tą kambarį, tai špygą parodysit po nosiai, kad čia... Tame kambary galėjo būti tik 100 žmonių. O ne taip...

Vos girdimas pokalbis:
B: Parodykit man, kas čia buvo.
K:Čia buvo YYY.
B:Kur buvo sinagoga?
K: Siangogos - čia ir va čia, medinė. Va čia taip va..
B:O kokių dar buvo YYY
K: Ką?
B: YYYY
K:Taigi va šitas pastatas. Visas pastatas. Žydų mokykla. Buvo pridurta lenta "ŽYdų mokykla".
B:Čia žydiškai YYY
K: Jo.
B:O kodėl dvi sinagogos, kodėl viena ten (?)?
K:Sinagoga... Bet moterys gi tai nėjo į sinagogą. Moterys tai ... Tik vieni vyrai, vieni vyrai. O moterys, moterys...
B: O kai žydelius sušaudė, kas buvo mokykloje ir kas buvo sinagogoje?
K: Nu... (Nesigirdi).as. Tai žudikai pirmos rūšies!
B:O tie žudikai į bažnyčią eidavo?
K:Ką?
B:Tie
žudik€383838¨383838w38£e3838u38¦e3838r38Āp3838p38Åp3838m38w3838k38w3838h
38˜©3838f38¸©3838c38 B38a38¤B38^38C38\38C38Y38iD38W38Ri*3838
————————————————3838————————————————3838
————————————————3838————————————————3838
————————————————3838————————————————38
————————————————38————————————————

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

iD39lD39x39jØ39v39,Ø39s39®Ø39q39²Ø39n39©39l39©39i39%©39g39)©39d39 ©39b39
©39_39□©39]39¢©39Z39¯Ţ39X39Ri*39393939————————————————————3939
————————————————————3939————————————————————3939
————————————————————39393939————————————————————

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

¯Ţ40©Ţ40x40jØ40v40,Ø40s40®Ø40q40²Ø40n40©40l40©40i40%©40g40)©40d40 ©40b40
©40_40□©40]40¢©40Z40¯Ţ40X40Ri*40404040————————————————————4040
————————————————————4040————————————————————4040
————————————————————40404040————————————————————€404040¨404040n40¸
404040n40 404040n40Ţ404040n404040n40X4040n40□4040n40£4040n40Ç4040n40
4040n404040n4044040n40C4040n40æ4040n40Ţ4040n40Ö4040n40ä4040n40y
————————————————————4040n4040

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<41-41414141414141hy————————————————————4141½————————————————————41
41n41Ö————————————————————4141n41ū————————————————————4141n41

4141n41%

4141n41D

4141n41r

4141n41€ 4141n41Ş
4141n41<4141n41[4141n41.4141n41‘4141n41Æ4141n41ē4141n41ī4141n41

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

4242n42¨4242n4242

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<43-43434343434343h¨4343®4343n43¾4343n43Ļ4343n43š4343n434343n434343n43p43
43n43x4343n43‰4343n43Ć4343n43 4343n434343n43 4343n43¤4343n43ą4343n43Æ
4343n43É 4343n43i"4343n4343

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<44-44444444444444hi"4444u"4444n44-
$4444n44B$4444n44‡&4444n44ą&4444n44x)4444n44)4444n44)4444n44æ)4444n443*
4444n44L*4444n44ß*4444n44ī*4444n44/+4444n44E+4444n44ų+4444n443,4444n44;,
4444n4444

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<45-45454545454545h;,4545t,4545n45÷/4545n4504545n45-04545n45904545n45d045
45n45w04545n45,04545n45˘04545n45$14545n45.14545n45^14545n45k14545n45y145
45n45 14545n4524545n45:24545n45A24545n4545

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<46-46464646464646hA24646 24646n46K34646n46e34646n46p34646n46{34646n46 3
4646n46Ķ34646n46×34646n46ą34646n46[84646n46o84646n46¶<4646n46Č<4646n46ä<
4646n46=4646n46C?4646n46›?4646n46Ğ?4646n4646

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<47-4747474747474 7hĢ?4747@4747n47µA4747n47ĪA4747n47ÕA4747n47łA4747n47~B47
47n47æB4747n47ŪB4747n47C4747n47E4747n47YE4747n47xE4747n47›E4747n47ŗE4747n
47ÖE4747n47śE4747n47
F4747n47ØF4747n4747

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<48-48484848484848hØF4848ĄF4848n48ēF4848n48IG4848n48 G4848n48´G4848n48ÄG
4848n48žG4848n4848H4848n482H4848n48¶H4848n48:I4848n48tI4848n48·I4848n48ĮI
4848n48ŠI4848n48ōI4848n48
J4848n48`J4848n4848

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<49-49494949494949h`J4949…J4949n49"J4949n49µJ4949n49ÓJ4949n49wK4949n49 K
4949n49"K4949n49¤K4949n49²K4949n49ĮK4949n49ąK4949n49éK4949n49
L4949n49L4949n49&L4949n493L4949n49WM4949n49-M4949n4949

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<50-50505050505050h-M5050ÄM5050n50ÕM5050n50□N5050n50ĻN5050n50ćN5050n50
O5050n50YO5050n50cO5050n50¢O5050n50²O5050n50ÄO5050n50×O5050n50PP5050n50bP
5050n50□P5050n50ŖP5050n50»P5050n50õP5050n5050

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<51-51515151515151hõP5151żP5151n51Q5151n51ŻQ5151n51ĩQ5151n51R5151n51cR51
51n51uR5151n51wR5151n51ˇR5151n51ČR5151n51ęR5151n51%S5151n51-S5151n51ŚS51
51n51ST5151n51jT5151n51qT5151n51‡T5151n5151

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<52-52525252525252h‡T5252“T5252n52 T5252n52>U5252n52VU5252n52ŃU5252n52;V
5252n52ĪV5252n52¡V5252n52éV5252n52W5252n52µW5252n52ÜW5252n52ūW5252n52X52
52n52"X5252n522X5252n52\X5252n52gX5252n5252

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<53-53535353535353hgX5353ŹX5353n53÷X5353n53†Z5353n53¹Z5353n53š[5353n53#\
5353n53ė\5353n53/]5353n53f]5353n53]5353n53^5353n53?^5353n53ę^5353n53ö^53
53n53+`5353n53P`5353n53¦`5353n53°`5353n5353

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<54-54545454545454h°`5454÷a5454n54

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

b5555n55#b5555n556b5555n55™b5555n55©b5555n55Šc5555n55ßc5555n55$f5555n55Kf
5555n55©f5555n55°f5555n55Øg5555n55Óg5555n551i5555n55Ai5555n55Jl5555n55[l
5555n5555

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<56-56565656565656h[l5656dl5656n56€l5656n568m5656n56`m5656n56¤n5656n56o56
56n56™o5656n56Öo5656n56]q5656n56óq5656n56ru5656n56¯u5656n56V|5656n56e|56
56n56ü€5656n566 5656n56s 5656n56 5656n5656

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<57-57575757575757h 5757ī 5757n57,5757n57* 5757n57? 5757n57Š„5757n5757…
5757n57Ç…5757n57$†5757n57”†5757n57Ó†5757n57

5757n57 5757n57m 5757n57o 5757n57¦‹5757n57¸5757n57z¸5757n57ź‘5757n5757

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<58-58585858585858hź‘5858ż‘5858n588"5858n58V"5858n58
-5858n58!-5858n58 5858n58z 5858n58$¸5858n58Æ¸5858n58
 5858n58? 5858n58F 5858n58e 5858n58 5858n58Å 5858n58-
¢5858n58>¢5858n58®¢5858n5858

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<59-59595959595959h®¢5959Ā¢5959n59ī¢5959n59ž¢5959n59r£5959n59£5959n59”£
5959n59³£5959n59Ē£5959n59ġ£5959n59ġ¦5959n59§5959n59!§5959n59Z§5959n59„Ø59
59n59©5959n59$©5959n59=©5959n59%Ţ5959n5959

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<60-60606060606060h%Ţ6060TŢ6060n60tŢ6060n60 Ţ6060n60·Ţ6060n60ÄŢ6060n60«60
60n60=«6060n60(¬6060n60=¬6060n60ś¬6060n609-6060n60U-6060n60_-6060n60†-60
60n60¸-6060n60<´6060n60G´6060n60T´6060n6060

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<61-61616161616161hT´6161e´6161n61|´6161n61 ´6161n61¤µ6161n6161¶6161n61¶
6161n61/¶6161n61?¶6161n61Z¶6161n61Ć·6161n61ł·6161n61Rţ6161n61aţ6161n61hţ
6161n61wţ6161n61‹ţ6161n61Ńţ6161n61•»6161n6161

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<62-62626262626262h•»6262Š»6262n62×»6262n62¼6262n62<¼6262n62¨¼6262n62-
¼6262n62ä¼6262n62"æ6262n62Ēæ6262n62óĮ6262n62MĀ6262n62tĆ6262n62ėĆ6262n62
Ä6262n62'Ä6262n62ÅÄ6262n62ÇÄ6262n62+Å6262n6262

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<63-63636363636363h+Å6363©Å6363n63ŽÅ6363n63PĘ6363n63]Ę6363n63¬Ę6363n63ŌĘ
6363n63ŁČ6363n63EÉ6363n63Ź6363n63?Ź6363n63²Ź6363n63ŚŹ6363n63
Ė6363n63eĖ6363n63rĢ6363n63²Ę6363n63¦Ł6363n63ČŁ6363n6363

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<64-64646464646464hČĻ6464>Ń6464n64fŃ6464n64hŃ6464n64ČŃ6464n64rŅ6464n64«Ō
6464n64æŌ6464n641Ō6464n64wŌ6464n64)Ų6464n64\Ų6464n64wŲ6464n64¤Ų6464n64«Ų
6464n64ŪŲ6464n64…Ł6464n64ĮŁ6464n64

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ū6565n6565

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<66-66666666666666h

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ū6767VŪ6767n67vÜ6767n67¹Ü6767n67ąÜ6767n67Ż6767n67mß6767n67®ß6767n67·ß6767n67öß6767n67¬ć6767n670ä6767n67ǵę6767n67ē6767n67#ē6767n67Aē6767n67 ē6767n67·ē6767n67č6767n6767

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<68-68686868686868hč6868č6868n68ņź6868n68ė6868n68½ġ6868n68ķ6868n68
ķ6868n68|ķ6868n68¨ķ6868n68 ķ6868n68¯ī6868n68Õī6868n68õī6868n68ļ6868n68ļ68
68n68Oļ6868n68~ļ6868n68 ļ6868n68¹ļ6868n6868

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<69-69696969696969h¹ţ6969?š6969n69Ţš6969n69šš6969n69[ņ6969n69qņ6969n69‡ņ
6969n69'ņ6969n69¢ņ6969n69 ó6969n69¦ó6969n69Ūó6969n69äó6969n69ō6969n69[ō69
69n69□ō6969n69`õ6969n69¨õ6969n69}ö6969n6969

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<70-70707070707070h}ö7070¸ö7070n70□ö7070n70Ęö7070n70#ł7070n70ał7070n70Śł
7070n70%ś7070n702ü7070n70zü7070n70óż7070n70ž7070n70}ž7070n70;˙7070n70z˙70
70n70¾˙7070n70Ł˙7070n70ę˙7070n70>7070n7070

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<71-71717171717171h>7171I7171n71d7171n71C————————————————————71n71„
————————————————————71n71™————————————————————71n71¼
————————————————————71n71_

71n71´

71n71ŗ71n71Ż71n7171n71X71n71ø
71n71š
71n71¬

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

72n72
72n72$
72n72e
72n7272

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<73-73737373737373he
73š

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

74n74ż

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

75n75=75n75’75n75ö75n75*75n75o75n75%75n75□75n75Ō75n75æ75n75Ū75n75 75n75é
75n75v75n75Å75n75Ü75n75ō75n7575

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<76-76767676767676hō76(-76n76C-76n76¢-76n76¤-76n7676n76F76n76U76n76e76n76
76n764
76n76Ţ!76n76f"76n76u#76n76ū#76n76

$76n76`$76n76µ&76n76
'76n7676

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<77-77777777777777h
'77y)77n77-)77n77£*77n77²*77n77Ł*77n77ń*77n77T+77n77¬+77n77.77n778.77n77(
077n77 077n77 177n77Ķ177n77;577n77J577n77G677n77Z677n7777

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<78-78787878787878hZ678#=78n78@=78n78 =78n78 =78n78

?78n78?78n78=?78n78]?78n78 ?78n78¢?78n78Ö?78n78

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

@79n79€@79n79¨@79n79Õ@79n79ß@79n790B79n79RB79n7979

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<80-80808080808080hRB80TB80n80gB80n80¯B80n80ĒE80n80éE80n80ńE80n80
F80n80-F80n80(F80n80fF80n80 F80n80\G80n80€G80n80————————————————————H
80n80CH80n80rH80n80"H80n80ŅH80n8080

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<81-81818181818181hŅH81&I81n81ĮI81n81ŃI81n81ĘJ81n81K81n81zK81n81 K81n81-K
81n81ŹK81n81ÉM81n81åM81n81=N81n81^N81n81nO81n81,O81n81¨O81n81ĻO81n81+P81n
8181

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<82-82828282828282h+P829P82n82ŖP82n8282Q82n82Q82n82"Q82n82ĶQ82n82žQ82n82õ
S82n82'T82n82¾T82n82éT82n82ŽU82n82V82n82YV82n82cV82n82ŗV82n82ĮV82n82ŽV82n
8282

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<83-83838383838383hŽV83łV83n83ŽW83n837X83n83VX83n83bX83n83nX83n83 X83n83*
Y83n83…Y83n83NZ83n83Z83n83 Z83n83©Z83n83ōZ83n83žZ83n83[83n83H[83n83J[83n
8383

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<84-84848484848484hJ[84p[84n84 [84n84ą[84n84
\84n84#\84n84^\84n84€\84n84Ą\84n84Ć\84n84]84n84N]84n84ć]84n84^84n84c_84n
84 _84n84-`84n846`84n84†`84n8484

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<85-85858585858585h†`85□`85n85"a85n85Sa85n85+b85n85ib85n85öc85n85,d85n85o
g85n85 g85n85—
g85n85µg85n85Ch85n85Eh85n85„h85n85†h85n85Ţh85n85Åh85n851i85n8585

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<86-86868686868686h1i863i86n86Ki86n86„i86n86Qk86n86 k86n86Ul86n86‹ l86n86
o86n86Ćo86n86)q86n864q86n86Śs86n86t86n86~t86n86Ąt86n86[x86n86tx86n86—
x86n8686

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<87-87878787878787h—
x87Åx87n87Śx87n87Ücx87n873y87n87ty87n87§y87n87½y87n87Ėy87n87×y87n87ġy87n87
$z87n87Cz87n87„z87n87›z87n87¤z87n87µz87n87Īz87n87Üz87n8787

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<88-88888888888888hÜz88.{88n88W{88n88r{88n88…{88n88§{88n88©{88n88Ź{88n88|
88n88v|88n88‹|88n88N}88n88□}88n88Ł}88n88

~88n88¹~88n88Ł~88n88□88n88A□88n8888

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<89-89898989898989hA□89 □89n89Ł□89n89ł□89n89€89n89Z€89n89{€89n89}€89n89„
89n89§ 89n89¸,89n89Æ,89n89Ž,89n89 89n89
 89n89D 89n89q„89n89 „89n897…89n8989

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<90-90909090909090h7…90x…90n90†90n90D†90n90 †90n90□†90n90²†90n90!‡90n90'‰
90n90p‰90n90

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

91n91& 91n91r 91n91£ 91n91š 91n91ż 91n91¾ 91n91˙ 91n91(¨91n9191

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<92-92929292929292h(¨92 ¨92n92ņ¨92n92/ˇ92n92□ˇ92n92īˇ92n92x¸92n92·¸92n92
92n92M 92n92§ 92n92Ķ 92n9292‘92n92‘92n92G‘92n92~‘92n92K’92n92r’92n92ȳ’92n
9292

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<93-93939393939393hy’93 ’93n93Æ’93n93ţ’93n93-
“93n932“93n93ń“93n938”93n93Ä 93n93ć 93n93Ź›93n93ī›93n93ō›93n93 93n93¬ 93n
93Ö 93n93\˛93n93^˛93n93r˛93n9393

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<94-94949494949494hr˛94'˛94n94ø˛94n94ţ˛94n945 94n947 94n94b 94n94 94n94®
94n94~ 94n94Š 94n94× 94n94ž 94n94□94n94W□94n94j□94n94"□94n94¬□94n94Ś□94n
9494

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<95-95959595959595hŚ□95`¢95n95%¢95n95£95n95?£95n95¤95n95B¤95n95N¤95n95Z¤
95n95k¤95n95x¤95n95□95n95H□95n95i□95n95…□95n95õ¦95n95§95n95<§95n95S§95n95
95

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<96-96969696969696hS§96hØ96n96jØ96n96,Ø96n96£Ø96n96´Ø96n96ŹØ96n96©96n96©
96n96"©96n96+©96n96‹©96n96 ©96n96§©96n96Ö©96n96MŖ96n96”Ţ96n96«Ţ96n96S§96n
9696

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<97-97979797979797h397<97979797979797Õ9797————————————————97¬9797

971979797Ā#979797ō+979797ū2979797‡<9797 97‹E9797
97iK9797
97nQ9797

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

98¸W9898
98&`9898

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

99Qh999999sq999999å{999999¤…999999□¸999999 999999~¢999999DŘ999999Ē³999999
»999999EÄ9999992Ç999999÷Ō999999.Ž999999…ē9999999ţ9999-99Fö999999f˙9999
99-
99!99¶99"99E99#99)%99$99ō.99%99µ899&99OA99'99AI99(99MQ99)99Y99*99%`
99+99³h99,99—r99-
995z99.99¦€99/99š 99099ž 99199˙™99299ź 99399Ø999999n99óĮ9999n99MĀ9999n99t
Ć9999n99ėĆ9999n99
Ä9999n99'Ä9999n99ÅÄ9999n99ÇÄ9999n99+Å9999n9999

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<100-100100100100100100h100
100100TimesLT100100100100PĘ100100n100]Ę100100n100¬Ę100100n100ÕĘ100
100n100ŁČ100100n100EÉ100100n100Ź100100n100?Ź100100n100²Ź100100n100ŚŹ100
100n100
Ė100100n100eĖ100100n100rĢ100100n100²Ģ100100n100¦Ļ100100n100ČĻ100100n100
100

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

<101-10110110110110110110 1h

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.